
HELSINGIN KAUPUNGIN

Vuoden 2009
talousarvioehdotuksen raami
ja talousarvio- sekä
taloussuunnitelmaehdotuksen
2009-2011 laatimisohjeet

Khs 11.2.2008

HELSINGIN TALOUS- JA SUUNNITTELUKESKUS
HELSINKI 2008

Julkaisija Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11-13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puhelin (09) 310 2500

Heli-Intra Talous/Talousarvio/
Tilaukset, Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus, taloussuunnitteluosasto,
puh. (09) 310 36271
jakelu sähköposti anne.halmetoja@hel.fi

Helsingin kaupungin hankintakeskus
Helsinki 2008

Sivu

VUODEN 2009 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI JA LAATIMISOHJEET

1	JOHDANTO	7
2	KHN VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT	10
3	VUODEN 2009 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	17
4	TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT	29
4.1	Kuntalaki	29
4.2	Kuntajaoston ohjeet	29
4.3	Taloussääntö	30
5	TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE	30
5.1	Talousarvion ja -suunnitelman osat	30
5.2	Tulo- ja menolajit	31
6	BUDJETOINTIPERIAATTEITA	31
6.1	Yleiset periaatteet	31
6.2	Vuotuisperiaate	31
6.3	Tasapainoperiaate	31
6.4	Täydellisyysperiaate	32
6.5	Yhtenäisyysperiaate	32
6.6	Julkisuusperiaate	32
6.7	Bruttoperiaate	32
6.8	Nettoperiaate	32
	6.8.1 Kunnan liikelaitokset	32
	6.8.2 Nettobudjetoidut yksiköt	33
6.9	Alijäämän kattamisvelvollisuus	33
6.10	Toiminnalliset tavoitteet	34
6.11	Talousarvion sitovuus	34
6.12	Sisäisten palvelujen budjetointi	34
6.13	Suunnitelmapoistojen käsittely	35
7	SUUNNITTELUN YLEISOHJEET	35
7.1	Talousarvion ja -suunnitelman lähtökohta	35
7.2	Laatimisohteiden käsittely lauta- ja johtokunnissa	35
7.3	Suunnittelun yhteiset lähtökohdat	36
7.4	Hallintokuntien yhteistoiminta	36
7.5	Kilpailuttaminen	37
7.6	Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyö	37

8 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET 38

8.1	Kaupungin strategiat ja niiden toteuttaminen	38
8.2.	Toiminnan tavoitteet	39
8.3	Käyttötalous	41
8.3.1	Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut	41
8.3.2	Menot	42
	8.3.2.1 Ehdotuksissa käytettävä hintataso	42
	Sisäiset tilavuokrat	43
	Muut	43
	Hintatason muutos	43
	8.3.2.2 Vakuutusrahastomaksu	43
	8.3.2.3 Arvonlisävero	44
	8.3.2.4 Luottotappiot	44
	8.3.2.5 Jäsenmaksut	44
	8.3.2.6 Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta (sponsorirahan käyttö)	45
	8.3.2.7 Sipoon lounaisosan ja Vantaan Västerkullan kiilan liittämistä aiheuttavat menot	45
8.3.3	Tulot	46
	Valtionosuudet	46
	Valmistus omaan käyttöön	46
8.3.4	Poistot	46
8.3.5	Erilliskysymykset	47
	Ulkopuolisella rahoituksella toteutettavat hankkeet	47
	Maakuntaohjelman toteuttamisen rahoitus	47
	EU-hankkeet	47
	Tietotekniikan ja sähköisen asioinnin hankkeet	48
	Ympäristöasioiden seuranta ja hallinta	48
	Tuottavuuden parantaminen	49
	Riskienhallinta ja sisäinen valvonta	50
	Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi	51
	Talousarvion terveystaikutusten arviointi	51
8.4	Henkilöstö	51
8.4.1	Henkilöstöstrategian toteuttaminen	52
8.4.2	Työhyvinvointitoiminta	53
8.4.3	Koulutus- ja konsultointipalvelut	53
8.4.4	Palkat	54
	Henkilöstökorvaukset	54
	Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus	54
8.4.5	Sosiaalivakuutusmaksut	54
8.4.6	Eläkkeet	54

		KuEL-eläkemaksut	54
		VaEL-eläkemaksu	55
		Kaupungin maksamat eläkkeet	55
	8.4.7	Palkkojen laskenta	55
	8.4.8	Henkilöstöstä toimitettava aineisto	56
		Henkilöstömenolaskelma	56
		Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta	56
		Selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty/siirretään hallintokunnalle muista hallintokunnista	57
8.5		Investointiosa	57
	8.5.1	Investointiehdotukset	57
	8.5.2	Uusien liitosalueiden investoinnit	58
	8.5.3	Kunnan liikelaitosten investoinnit	59
	8.5.4	Kunnallistekniikan rakentaminen	59
	8.5.5	Käyttöomaisuus	59
	8.5.6	Hintataso	59
8.6		Talousarvioaloitteet	60
9 MUUT	OHJEET		60
	9.1	Muodollinen asu ja määräajat	60
		9.1.1 Muodollinen asu	60
		Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus	60
		Ehdotusten tarkkuus	61
		Toimitettava aineisto	61
		9.1.2 Määräajat	61
		Aikataulusta ja käsittelyistä tehtävät ilmoitukset	62
	9.2	Tiedustelut ja lisäohjeet	62
LIITTEET			
	1	Vuoden 2009 talousarvion nettobudjetoidut yksiköt	
	2	Talousarvioehdotuksen perustelutekstin rakenteen malli	
	3	Käyttötalouden taulukkomallit	
	4	Tuloslaskelmaosan taulukkomallit	
	5	Investointiosan taulukkomallit	
	6	Rahoitusosan taulukkomallit	

Vuoden 2009 talousarvioehdotuksen ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2009–2011
laatimisohteiden sähköinen versio on intrassa:

Heli-intra/Talous/Talousarvio/

VUODEN 2009 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI JA
TALOUSARVIO- SEKÄ TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSEN
2009-2011 LAATIMISOHJEET

1

JOHDANTO Kuntalain

mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Valtionvarainministeriön viimeisimmän suhdannekatsauksen mukaan vuonna 2007 taloudessa näkyi korkeasuhdanteen tasaantumista. Kokonaistuotannon kasvu näytti hidastumisen merkkejä verrattuna vuoteen 2006. Kansainvälisen talouden tämänhetkinen epävarmuus luo riskejä vuoden 2008 kotimaiselle talouskehitykselle.

Työttömyysaste Suomessa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla on parantunut. Uudenmaan TE-keskuksen työllisyyskatsauksen mukaan Helsingissä oli viime vuoden lopussa työttömiä yli viidennes vähemmän kuin vuonna 2006. Työttömyysaste lomautetut mukaan lukien oli Helsingissä joulukuun lopussa 6,3 %, kun se vuotta aiemmin oli lähes 8 %.

Työttömyyden sijasta etenkin pääkaupunkiseudulla haasteeksi on muodostumassa jatkossa työntekijöiden saatavuus. Työvoiman eläköityminen ja lähivuosina niukentuva työvoiman tarjonta tulee koettelemaan erityisesti kuntasektoria ja ennen kaikkea palvelualoja. Kuntien osalta palvelualalla työskentelevistä suunnilleen joka viides on yli 54-vuotias. Näiden työntekijöiden eläkkeelle siirtyminen tulee vaikuttamaan eniten julkisiin palveluihin mm. terveydenhuoltoon ja opetustoimeen. Sama tilanne on käsillä koko pääkaupunkiseudulla ja koko maassa. Kilpailu työvoimasta kiristyy eikä haasteena jatkossa näyttäisi olevan pelkästään työvoiman saanti vaan myös työvoiman pitäminen ja sitouttaminen työhön.

Kaupungin väkiluku jatkoi edellisvuoden tapaan kasvuaan. Vuodenvaihteessa 2007/2008 Helsingissä arvioitiin asuvan vakituisesti n. 568 300 asukasta. Väestömäärän kasvu Helsingissä oli 0,7 %.

Kaupungin palveluksessa oli joulukuun 2007 lopussa 38 623 päätoimista henkilöä (ilman työllistettyjä), joista vakinaisia oli 32 380 (näistä tuntipalkkaisia 2 436) ja määräaikaisia 6 243 (näistä tuntipalkkaisia 227). Edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna kaupungin koko henkilöstön määrä kasvoi 589 henkilöllä. Suurimmat henkilöstön kas-

vualueet ovat olleet sosiaali- ja terveystoimi sekä rakennus- ja ympäristötoimi.

Kuntataloudessa tasapainoa mitataan vuosikatteen riittävydellä poistoihin ja toisaalta tulorahoituksen riittävydellä investointeihin. Ilman liikelaitoksia Helsingin talous on molemmilla em. mittareilla mitattuna epätasapainossa. Liikelaitokset mukaan lukien poistot pystytään nykytasolla kattamaan kokonaisuudessaan vuosikatteella, sen sijaan ainoastaan 40 % investoinneista pystytään kattamaan tulorahoituksella tässäkin tilanteessa. Vertailtaessa vuoden 2008 talousarvioita Helsingin investointien tulorahoitusprosentti on kymmenen suurimman kaupungin toiseksi heikoin. Helsingin kuten usean muunkin kaupungin talouden tasapainoon ovat viime vuosina vaikuttaneet suurelta osin liikelaitosten ja Helsingissä erityisesti Helsingin Energian hyvät tulokset. Näiden liiketoiminnan tuottojen avulla on pystytty rahoittamaan merkittävä osa keskeisten verorahoituksella rahoitettavaksi tarkoitettujen peruspalvelujen kustannuksista. Liiketoiminnan tuottojen turvin menojen 6-7 prosentin kasvuvauhti on Helsingissä kahtena viime vuonna ylittänyt selvästi muun kuntatalouden menokasvun. Em. kehitys on paitsi antanut virheellisen kuvan rahoituksen riittävydestä myös osoittautunut kestävämmäksi pitkällä aikavälillä, etenkin kun energiatoiminnan kustannuksia ovat lisäämässä lähivuosina päästökaupasta aiheutuvat kustannukset ja vaatimukset uusiutuvien energianlähteiden osuuden kasvattamisesta.

Hyväksyessään vuoden 2008 talousarvion valtuusto hyväksyi myös yleisperusteluissa esitetyn näkemyksen siitä, että kaupungin talouden riippuvuus Helsingin Energian ylimääräisistä tuloutuksista puretaan asteittain ja palvelutoiminta sopeutetaan varsinaiseen tulorahoitukseen.

Vuoden 2009 talousarvioehdotuksen raami on avaus talouden saattamiseksi tasapainoon valtuuston hyväksymän linjauksen mukaisesti. Tavoitteena on keskipitkällä aikavälillä saavuttaa tilanne, jossa peruspalvelujen rahoitus on nykyistä kestävämmällä pohjalla eikä palvelutaso ole riippuvainen liiketoiminnan ylimääräisistä tuloutuksista. Tavoitetilanteessa talousarvion mukaisen varsinaisen toiminnan vuosikate kattaa poistot.

Viime vuoden positiivisen yleisen talouskehityksen, huomattavasti parantuneen työttömyystilanteen sekä kansantalouden suhdannehuipusta seuranneen edellisvuosia myönteisemmän verotulokehityksen ansiosta kaupungin taloutta voidaan em. tavoitteiden saavuttamiseksi tasapainottaa pitkäjänteisesti. Talouden tasapainoon saattaminen em. tavoin on tärkeää, koska myönteisten tekijöiden ohella tulevaa talouskehitystä varjostaa kansainvälisen talouden kasvava epävarmuus ja sen mahdolliset heijastumat Suomen ja pääkaupunkiseudun kehitykseen.

Valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton ennusteiden mukaan myös verotulokehityksessä tulee vuodesta 2009 alkaen varautua selvästi pienempiin kasvuprosentteihin kuin vuosina 2007 ja 2008.

Raamin lähtökohtana on Kvston hyväksymä vuoden 2008 talousarvio, talousarvioon tehtyjen lisäysten vaikutukset vuodelle 2009 sekä vuoden 2009 taloussuunnitelma toiminnallisine tavoitteineen. Valmistelussa on otettu huomioon työttömyyden huomattava väheneminen ja sen seurauksena työllistämismäärärahojen pienentäminen. Lisäksi on otettu huomioon valtuuston raamin lähetekeskustelussa esittämät näkemykset ja linjaukset energiapolitiikan sekä maankäytön ja asumisen osalta.

Vuoden 2009 talousarvion raami on valmisteltu siten, että uusien vuoden 2009 alussa toimintansa aloittavien liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly vuoden 2009 raamiin. Koska em. muutos vaikuttaa merkittävästi talousarvion mukaiseen tulos- ja rahoituslaskelmaan on muutoksen vaikutukset vertailukelpoisuuden vuoksi sisällytetty myös aiempien vuosien lukuihin.

Raamin mukaisilla tulo- ja menomäärärahoilla saavutetaan aikaisempien vuosien talousarvioita parempi vuosikatteen ja poistojen suhde. Em. suhteen paraneminen on ensimmäinen askel kaupungin talouden tasapainon saavuttamisessa.

Hallintokuntien edellytetään talousarvioehdotuksissaan ja erityisesti määrärahoja kohdentaessaan ottavan huomioon kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot.

Hallintokuntien odotetaan talousarviota valmistellessaan kiinnittävän erityisesti huomiota kaupungin kokonaisedun kannalta keskeisten hallintokuntarajat ylittävien prosessien toiminnan parantamiseen. Hyvä esimerkki toteutuneesta toiminnan parantamisesta on sosiaali- ja terveystoimen hoitoketjun sujuvoittaminen. Jatkossa haasteita on nähtävissä mm. uusien satamalta vapautuvien alueiden sekä elinkeinostrategian toteuttamisessa. Vuoden 2008 aikana selvitetään, millaisin erityisin palkitsemisjärjestelyin em. toiminnan kehittämisestä voidaan palkita.

Kaupunginvaltuuston käymästä raamin lähetekeskustelusta laadittu keskustelupöytäkirja lähetetään lauta- ja johtokunnille sekä virastoille ja liikelaitoksille käytettäväksi talousarvion laadintatyössä. Myös valtuuston päättämät linjaukset energiapolitiikan sekä maankäytön ja asumisen osalta tulee ottaa huomioon talousarviota laadittaessa.

2

KHN VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT

TALOUSARVIO 2009/RAAMITARKASTELU

KAIKKI HALLINTOKUNNAT

- Hallintokuntia, jotka parantavat toimintansa laatua kehittämällä hallintokuntarajat ylittäviä prosessejaan, tuetaan erityisin palkitsemisjärjestelyin.
- Palvelujen järjestämistapojen vaihtoehtojen kartoitusta ja palveluverkon tarkistamista jatketaan asiakasrakenteen muutoksia vastaavaksi (palvelustrategia).
- Hallintokuntien tulee kehittää sähköistä asiointia kaupungin tietotekniikkastrategian mukaisesti.
- Sipoosta ja Vantaasta Helsinkiin liitettävien alueiden asukkaille taataan helsinkiläisille tarjolla oleva palvelutaso 1.1.2009 alkaen.
- Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi kaikkien kaupungin yksiköiden tulee parantaa energiatehokkuuttaan.
- Hallintokuntien on määrärahoja kohdentaessaan ja toimintojaan kehittäessään otettava huomioon työttömyyden huomattava väheneminen ja sen seurauksena työllistämismäärärahojen pienentyminen.
- Hallintokunnat valmistelevat oman toimialansa strategisia linjauksia tulevan valtuustokauden strategiaohjelmaa varten.
- Hallintokuntien on vuoden 2009 talousarviota valmistellessaan otettava huomioon pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan yhteistyöryhmissä sovitut ja sovittavat toimenpiteet.
- Terveiden edistämistä korostetaan kaikessa kaupungin toiminnassa.
- Maahanmuuttajien työllistymisen edellytyksiä Helsingin omissa rekrytoinneissa parannetaan.
- Hallintokuntien henkilöstösuunnitelmissa on esitettävä, miten varaudutaan ikääntymisen aiheuttamaan työvoiman poistumaan ja henkilöstörakenteen muutoksiin.

- Varmistetaan maankäytön ja asumisen toteutusohjelman 2008-2017 asuntotuotantotavoitteiden toteutuminen.
- Varmistetaan uusien satamilta vapautuvien alueiden toteutuksen nopea käynnistyminen ja palvelujen järjestäminen.
- Hallintokunnat päivittävät vuoteen 2013 ulottuvan investointiohjelmansa yhdessä tilakeskuksen kanssa ottaen huomioon palveluverkkojensa muutokset ja seudullisen yhteistyön mahdollisuudet.
- Investoinneissa pääpaino kohdistetaan palvelutuotannon käytössä säilyvien kohteiden vaatimiin peruskorjausinvestointeihin ja toiminnallisiin muutostöihin.

TALOUSARVIO 2009/RAAMITARKASTELU

RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖTOIMI

LIIKENNELAITOS

- Liikennelaitos nopeuttaa joukkoliikennettä ja lisää joukkoliikenteen kulkumuoto-osuutta poikittaisliikenteessä yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa.
- Joukkoliikenteen asiakasturvallisuutta parannetaan edelleen.
- Vuodelle 2009 ei koroteta lipunhintoja ellei kustannustasossa tapahdu olennaisia muutoksia.

RAKENNUSVIRASTO

- Virasto toteuttaa energiansäästön ja rakentamisen asiantuntijana valtuuston energiapoliittisia linjauksia rakentamishankkeissa.
- Terveydelle haitallinen katupöly minimoidaan kustannustehokkain menetelmin ja aikatauluin.
- Kaivutöistä aiheutuvia haittoja vähennetään rakennusviraston koordinoimana.
- Kevyen liikenteen ympärivuotisia olosuhteita parannetaan.
- Varmistetaan uusien alueiden katujen suunnittelu ja rakentaminen MA-ohjelman edellyttämässä aikataulussa.

TALOUSARVIO 2009/RAAMITARKASTELU

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

- Kustannusohjausta tehostetaan kaikilla organisaation tasoilla ja palvelurakennetta kehitetään siten, että kustannukset lähenevät viiden seuraavaksi suurimman kaupungin keskiarvoa.
- Palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti, laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja joustavasti hallinnollisista rajoista riippumatta.
- Palvelujen järjestämisessä kehitetään erityisesti ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen työtapoja. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi parannetaan toimenpiteiden vaikuttavuutta yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa (esim. Opev ja Nk).
- Vanhusten, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten palveluja kehitetään innovatiivisia, uusia rakenteellisia ratkaisuja etsien.

SOSIAALIVIRASTO

- Sosiaalivirasto tehostaa toiminnan ja talouden ohjausjärjestelmänsä siten, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja menot pysyvät talousarvion mukaisissa rajoissa.
- Lasten päivähoidossa päivähoitopaikkojen määrää sopeutetaan lasten määrään alueellinen tasa-arvo huomioon ottaen. Edistetään yksityisen hoidon tuen ja kotihoidon tuen käyttöä. Lasten päivähoidon yksikkökustannukset eivät nouse.
- Varhainen tuki kohdennetaan ensisijaisesti riskiolosuhteissa eläviin sekä luodaan käytäntöjä, joilla tuetaan vanhemmuutta lasten tarpeiden näkökulmasta.
- Aikuispalveluissa parannetaan asiakkaiden toimintakykyä ja vastuullisuutta, jolloin tuen ja sosiaalipalvelujen tarve vähenee. Mahdollisimman moni kuntoutuu ja kiinnittyy työhön.
- Kiinnitetään erityishuomiota kodittomuuden vähentämiseen.
- Vanhusten huollossa tuetaan asiakkaan toimintakyvyn säilymistä mahdollisimman pitkään.

TERVEYSKESKUS

- Hoitoon pääsy turvataan tuottavuutta parantamalla, valinnan vapautta lisäämällä sekä uusia tuotantotapoja kokeilemalla.
- Toteutetaan pääkaupunkiseudun hammashuollon yhteishankkeet (suun erikoishoidon yksikkö sekä ilta-, viikonloppu- ja pyhäpäivystys).
- Varaudutaan yhteispäivystyksen käyttöönottoon hankesuunnitelman mukaisesti.
- Erikoissairaanhoidon palvelujen vaikuttavuuden ja kustannusten hallinnan parantamiseksi myötävaikutetaan HUSin uudelleen organisoinnin tavoitteiden toteutumiseen tiivistämällä yhteistyötä ja tehostamalla omistajaohjausta.

TALOUSARVIO 2009/RAAMITARKASTELU

SIVISTYS- JA HENKILÖSTÖTOIMI

- Palvelujen järjestämisessä kehitetään erityisesti ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen työtapoja. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi parannetaan toimenpiteiden vaikuttavuutta yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa (esim. Sosv ja Terke).

OPETUSVIRASTO

- Helsingin koulu- ja oppilaitosverkkoa kehitetään oppilasmäärämuutosten edellyttämällä tavalla.
- Koulujen ja oppilaitosten voimavarojen kehittämisessä otetaan huomioon valtion rahoitusperusteet ja viiden seuraavaksi suurimman kaupungin vertailutiedot.
- Ammatillista opetusta kehitetään nuorten sekä työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden pohjalta ottaen huomioon työnjako koko pääkaupunkiseudulla.

TALOUSARVIO 2009/RAAMITARKASTELU

KAUPUNKISUUNNITTELU- JA KIINTEISTÖTOIMI

- MA-ohjelman 2008-2017 edellyttämät toimenpiteet kaavoituksen ja tonttitarjonnan lisäämiseksi ja monipuolistamiseksi sisällytetään talousarvioehdotukseen.
- Huolehditaan elinkeinostrategian mukaisten toimitilarakentamisen painopistealueiden toteutuksesta.

KIINTEISTÖVIRASTO

- Virasto toteuttaa kiinteistönomistajana ja rakentamishankkeiden tilaajana valtuuston energiapoliittisia linjauksia.
- Tonttiosasto varmistaa uusien alueiden tonttien luovutuksen, varaamisen, esirakentamisen ja maaperän puhdistamisen MA-ohjelman edellyttämässä aikataulussa.

TILAKESKUS

- Tilakeskus varautuu osaltaan hallintokuntien palveluverkkotarkastelujen edellyttämiin tilatarpeisiin ja tilojen muutoshankkeisiin.
- Hallintokunnilta vapautuneita tiloja markkinoidaan aktiivisesti myös kaupungin ulkopuolisille tahoille.

3
VUODEN 2009 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI

TULOSLASKELMA¹
(ilman liikelaitoksia ja rahastoja)

	TP T 2006 200 1 000 €	P-ennuste 7 1 000 €	TA 2008 200 1 000 €	TS 9 200 1 000 €	Raami 9 1 000 €
Toimintatulot yhteensä	710 240	752 828	715 462	717 791	742 901
Toimintamenot yhteensä	-3 162 424	-3 382 842	-3 521 667	-3 568 856	-3 649 389
Toimintakate	-2 452 184	-2 630 014	-2 806 205	-2 851 065	-2 906 488
Verotulot	2 093 709	2 262 470	2 330 800	2 425 800	2 544 849
Valtionosuudet	173 958	182 549	180 000	150 000	150 000
Rahoitustulot	244 208	265 251	239 730	236 500	239 730
Rahoitusmenot	-31 955	-46 937	-43 523	-41 400	-43 523
Vuosikate	27 736	33 319	-99 198	-80 165	-15 432
Poistot	-100 190	-106 381	-104 382	-101 385	-101 385
Satunnaiset erät	104 999	99 269	74 076	67 284	67 284
Tilikauden tulos	32 545	26 207	-129 504	-114 266	-49 533
Poistoeron muutos	841	0	0	0	0
Rahastojen lisäys	-2 681	-36 100	-20 000	-14 000	-14 000
Rahastojen vähennys	10 311	12 797	25 990	26 600	26 600
Tilikauden yli-/alijäämä	41 016	2 904	-123 514	-101 666	-36 933

¹ Uusien vuoden 2009 alussa toimintansa aloittavien liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly vuoden 2009 raamiin. Vertailukelpoisuuden vuoksi muutoksen vaikutukset on sisällytetty myös aiempien vuosien lukuihin.

RAHOITUSLASKELMA¹
(ilman liikelaitoksia ja rahastoja)

	TP T 2006 2007 1 000 €	P-ennuste 7 1 000 €	TA 2008 1 000 €	TS 2009 1 000 €	Raami 2009 1 000 €
Vuosikate	27 736	33 319	-99 198	-80 165	-15 432
Satunnaiset erät	104 999	99 269	74 076	67 284	67 284
Tulorahoituksen korjauserät	-138 722	-116 769	-92 464	-85 652	-85 672
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-175 566	-261 438	-285 868	-284 072	-284 072
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 117	140	876	184	184
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	115 244	99 129	73 200	67 100	67 100
Toiminnan ja investointien rahavirta	-63 192	-146 350	-329 378	-315 321	-250 608
Antolainasaamisten lisäykset	-9 998	-12 579	-16 001	-28 493	-28 493
Antolainasaamisten vähennykset	44 937	42 101	45 917	46 157	46 157
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0	59 942	58 720	58 720
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-58 930	-93 880	-59 942	-58 720	-58 720
Rahoituksen rahavirta	-23 991	-64 358	29 916	17 664	17 664
Peruspääoman sijoitus liikennelaitoksen peruspääomaan	-7 965	-4 500	-29 767	-22 509	-48 230
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta	100 000	150 000	0	0	0
Toimintapääoman muutos	4 853	-65 208	-329 229	-320 166	-281 174

¹ Uusien vuoden 2009 alussa toimintansa aloittavien liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly vuoden 2009 raamiin. Vertailukelpoisuuden vuoksi muutoksen vaikutukset on sisällytetty myös aiempien vuosien lukuihin.

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008 ¹	TS 2009	TA 2009 Raami
1 KAUPUNGINJOHTAJAN TOIMIALA²						
101 Vaalit	Tulot	1 493	794	0	790	790
	Menot	1 967	1 175	2 125	1 879	1 894
	Toimintakate	-474	-381	-2 125	-1 089	-1 104
102 Kaupunginvaltuusto	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	1 193	1 294	1 405	1 405	1 419
	Toimintakate	-1 193	-1 294	-1 405	-1 405	-1 419
103 Tarkastuslautakunta ja -virasto	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	1 763	1 972	2 077	1 990	2 139
	Toimintakate	-1 763	-1 972	-2 077	-1 990	-2 139
104 Kaupunginhallitus	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	5 695	10 415	9 944	9 644	25 246
	Toimintakate	-5 695	-10 415	-9 944	-9 644	-25 246
111 Hallintokeskus	Tulot	2 299	2 230	2 516	596	601
	Menot	14 915	17 373	19 099	16 764	16 800
	Toimintakate	-12 616	-15 143	-16 583	-16 168	-16 199
113 Talous- ja suunnittelukeskus	Tulot	223	238	4	4	4
	Menot	13 839	14 484	20 333	19 560	21 902
	Toimintakate	-13 616	-14 246	-20 329	-19 556	-21 898
114 Keskitetysti maksettavat menot	Tulot	2 797	2 500	2 500	2 500	2 500
	Menot	13 769	19 850	24 474	153 900	27 350
	Toimintakate	-10 972	-17 350	-21 974	-151 400	-24 850
127 Kunnallisverotus, tasken käytettäväksi	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	13 693	13 257	14 575	14 575	14 367
	Toimintakate	-13 693	-13 257	-14 575	-14 575	-14 367
131 Finlandia-talo	Tulot	2 000	0	0	0	0
Menot		2 492	0	0	0	0
T	oimintakate	-492	0	0	0	0
139 Muu yleishallinto	Tulot	2 414	2 194	2 078	1 348	1 350
	Menot	18 434	21 447	25 409	25 029	25 729
	Toimintakate	-16 020	-19 253	-23 331	-23 681	-24 379
Kj:n toimiala	Tulot	11 226	7 956	7 098	5 238	5 246
	Menot	87 758	101 267	119 441	244 746	136 846
	Toimintakate	-76 533	-93 311	-112 343	-239 508	-131 600

¹ TA 08 –sarakeessa olevat luvut eivät vastaa hyväksytyin talousarvion 2008 lukuja, vaan lukuihin on raamivaiheessa lisätty hallintokunnittain laskennallinen osuus vuoden 2008 talousarvioon sisällyvästä palkkavarauksesta. Pa kavarauksen käytöstä Khs päättää erikseen vuoden 2008 aikana.

² Uusien vuoden 2009 alussa toimintansa aloittavien liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly vuoden 2009 raamiin. Vertailukelpoisuuden vuoksi muutoksen vaikutukset on sisällytetty myös aiempien vuosien lukuihin.

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008 ¹	TS 2009	TA 2009 Raami
2 RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖTOIMI						
205 Tukkutori	Tulot	3 502	3 675	3 746	3 649	3 784
	Menot	2 692	2 715	2 920	2 859	2 993
T	oimintakate	810	960	826	790	790
208 Hankintakeskus	Tulot	9 109	9 190	8 494	7 643	8 018
	Menot	9 747	9 811	9 284	8 143	8 519
T	oimintakate	-638	-621	-790	-500	-500
209 Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvi- rasto	Tulot	208 918	222 984	216 651	218 280	226 658
	Menot	273 275	295 890	298 112	298 365	310 618
	Toimintakate	-64 357	-72 906	-81 461	-80 085	-83 961
235 Pelastustoimi	Tulot	9 819	9 805	9 520	9 420	9 600
	Menot	41 057	42 581	46 871	45 605	49 531
	Toimintakate	-31 238	-32 776	-37 351	-36 185	-39 931
237 Ympäristölautakunta	Tulot	2 169	2 112	1 102	807	802
	Menot	11 014	11 887	11 175	10 309	11 026
	Toimintakate	-8 844	-9 775	-10 073	-9 502	-10 224
Ryj:n toimiala	Tulot	233 517	247 766	239 513	239 799	248 862
	Menot	337 785	362 884	368 362	365 281	382 687
	Toimintakate	-104 268	-115 118	-128 849	-125 482	-133 825

¹ TA 08 –sarakeessa olevat luvut eivät vastaa hyväksytyt talousarvion 2008 lukuja, vaan lukuihin on raamivaiheessa lisätty hallintokunnittain laskennallinen osuus vuoden 2008 talousarvioon sisältyvästä palkkavarauksesta. Pa kavarauksen käytöstä Khs päättää erikseen vuoden 2008 aikana.

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008 ¹	TS 2009	TA 2009 Raami
3 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI						
311 Sosiaalitoimi	Tulot	150 387	170 582	153 635	155 585	155 648
	Menot	932 488	977 045	1 022 370	1 013 904	1 072 437
	Toimintakate	-782 101	-806 463	-868 735	-858 319	-916 789
32101 Terveyskeskustoiminta	Tulot	60 637	69 860	67 404	69 554	71 161
	Menot	522 444	540 087	601 459	581 256	633 335
	Toimintakate	-461 807	-470 227	-534 055	-511 702	-562 174
32102 HUS kuntayhtymä	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	397 840	414 565	410 190	413 190	425 894
	Toimintakate	-397 840	-414 565	-410 190	-413 190	-425 894
321 Terveyskeskus	Tulot	60 637	69 860	67 404	69 554	71 161
Yhteensä	Menot	920 283	954 652	1 011 649	994 446	1 059 229
	Toimintakate	-859 647	-884 792	-944 245	-924 892	-988 068
322 Käyttövarat, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	0	27 500	0	0	1 000
	Toimintakate	0	-27 500	0	0	-1 000
Stj:n toimiala	Tulot	211 023	240 442	221 039	225 139	226 809
	Menot	1 852 772	1 959 197	2 034 019	2 008 350	2 132 666
	Toimintakate	-1 641 748	-1 718 755	-1 812 980	-1 783 211	-1 905 857

¹ TA 08 –sarakeessa olevat luvut eivät vastaa hyväksytyt talousarvion 2008 lukuja, vaan lukuihin on raamivaiheessa lisätty hallintokunnittain laskennallinen osuus vuoden 2008 talousarvioon sisältyvästä palkkavarauksesta. Pa kavarauksen käytöstä Khs päättää erikseen vuoden 2008 aikana.

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008 ¹	TS 2009	TA 2009 Raami
4 SIVISTYS- JA HENKILÖSTÖTOIMI²						
402 Opetusvirasto	Tulot	12 551	12 516	11 201	11 158	11 350
	Menot	423 878	442 209	478 998	468 588	494 912
	Toimintakate	-411 326	-429 693	-467 797	-457 430	-483 562
403 Ammattikorkeakoulu	Tulot	4 873	4 620	2 696	0	0
	Menot	63 957	66 426	40 830	0	0
	Toimintakate	-59 085	-61 806	-38 134	0	0
404 Metropolia AMK Oy:n tukeminen, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	0	0	2 954	4 800	4 896
	Toimintakate	0	0	-2 954	-4 800	-4 896
411 Suomenkielinen työväenopisto	Tulot	1 704	1 737	1 522	1 522	1 568
	Menot	11 353	12 168	13 084	12 613	13 678
	Toimintakate	-9 649	-10 431	-11 562	-11 091	-12 110
412 Ruotsinkielinen työväenopisto	Tulot	403	433	347	347	373
	Menot	2 308	2 486	2 785	2 660	2 894
	Toimintakate	-1 905	-2 053	-2 438	-2 313	-2 522
415 Kaupunginkirjasto	Tulot	2 877	3 135	2 700	2 735	2 742
	Menot	29 780	31 948	33 313	32 053	34 442
	Toimintakate	-26 903	-28 813	-30 613	-29 318	-31 699
416 Kaupungin taidemuseo	Tulot	699	788	501	501	609
	Menot	5 678	5 815	6 081	6 114	6 412
	Toimintakate	-4 980	-5 027	-5 580	-5 613	-5 802
417 Kulttuuritoimi						
41701-05 Kulttuuriasiainkeskus ja avustukset (ilman oopperaa)	Tulot	1 335	1 449	1 262	1 262	1 279
	Menot	31 305	32 660	36 163	35 726	37 090
	Toimintakate	-29 970	-31 211	-34 901	-34 464	-35 811
41705 Avustus Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	2 967	3 048	3 150	3 150	3 283
	Toimintakate	-2 967	-3 048	-3 150	-3 150	-3 283

¹ TA 08 –sarakeessa olevat luvut eivät vastaa hyväksytyn talousarvion 2008 lukuja, vaan lukuihin on raamivaiheessa lisätty hallintokunnittain laskennallinen osuus vuoden 2008 talousarvioon sisältyvästä palkkavarauksesta. Paikkavarauksen käytöstä Khs päättää erikseen vuoden 2008 aikana.

² Uusien vuoden 2009 alussa toimintansa aloittavien liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly vuoden 2009 raamiin. Vertailukelpoisuuden vuoksi muutoksen vaikutukset on sisällytetty myös aiempien vuosien lukuihin.

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008 ¹	TS 2009	TA 2009 Raami
Kulttuuritoimi yhteensä	Tulot	1 335	1 449	1 262	1 262	1 279
	Menot	34 272	35 708	39 313	38 876	40 373
	Toimintakate	-32 937	-34 259	-38 051	-37 614	-39 094
418 Kaupunginmuseo	Tulot	295	266	288	288	294
	Menot	6 030	6 085	7 126	6 979	7 365
	Toimintakate	-5 735	-5 819	-6 838	-6 691	-7 071
419 Orkesteritoiminta	Tulot	871	926	990	895	911
	Menot	8 267	9 065	11 305	13 816	14 786
	Toimintakate	-7 397	-8 139	-10 315	-12 921	-13 875
421 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	2 030	2 210	1 733	1 733	1 768
	Menot	5 131	5 846	6 235	5 819	6 311
	Toimintakate	-3 101	-3 636	-4 502	-4 086	-4 543
431 Nuorisotoimi	Tulot	1 342	1 465	1 489	1 489	1 499
	Menot	22 947	24 626	25 967	24 867	27 374
	Toimintakate	-21 605	-23 161	-24 478	-23 378	-25 876
441 Liikuntatoimi	Tulot	10 910	11 245	10 703	11 053	11 815
	Menot	63 877	66 855	72 063	72 575	76 393
	Toimintakate	-52 967	-55 610	-61 360	-61 522	-64 579
452 Henkilöstökeskus	Tulot	4 909	4 692	4 805	4 805	4 058
	Menot	39 543	67 758	67 618	66 665	65 477
	Toimintakate	-34 634	-63 066	-62 813	-61 860	-61 419
453 Työterveyskeskus	Tulot	11 287	12 337	13 173	14 070	14 744
	Menot	11 751	12 331	14 245	14 039	14 965
	T oimintakate	-464	6	-1 072	31	-221
455 Tietokeskus	Tulot	476	322	462	462	464
	Menot	5 441	5 815	6 539	6 294	6 726
	Toimintakate	-4 965	-5 493	-6 077	-5 832	-6 263
Sj:n toimiala	Tulot	56 560	58 141	53 872	52 320	53 471
	Menot	734 213	795 141	828 456	776 758	817 003
	Toimintakate	-677 653	-737 000	-774 584	-724 438	-763 533

¹ TA 08 –sarakeessa olevat luvut eivät vastaa hyväksytyn talousarvion 2008 lukuja, vaan lukuihin on raamivaiheessa lisätty hallintokunnittain laskennallinen osuus vuoden 2008 talousarvioon sisältyvästä palkkavarauksesta. Pa kavarauksen käytöstä Khs päättää erikseen vuoden 2008 aikana.

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008 ¹	TS 2009	TA 2009 Raami
5 KAUPUNKISUUNNITTELU- JA KIIN- TEISTÖTOIMI²						
511 Kaupunkisuunnittelulautakunta ja -virasto	Tulot 343		452	312	312	313
	Menot	20 012	24 432	23 240	22 325	24 128
	Toimintakate	-19 669	-23 980	-22 928	-22 013	-23 816
521 Kiinteistölautakunta ja -virasto	Tulot	182 530	182 599	176 905	177 898	190 518
	Menot	17 619	18 423	20 119	19 520	21 120
	Toimintakate	164 912	164 176	156 786	158 378	169 398
522 Asuntotuotantotoimisto	Tulot	9 170	9 073	10 853	11 215	11 300
	Menot	7 554	7 992	10 035	10 196	10 282
	Toimintakate	1 616	1 081	818	1 019	1 018
531 Rakennusvalvonta	Tulot	5 870	6 399	5 870	5 870	6 384
	Menot	6 834	7 216	7 735	7 339	7 981
	Toimintakate	-964	-817	-1 865	-1 469	-1 597
Kaj:n toimiala	Tulot	197 913	198 523	193 940	195 295	208 514
	Menot	52 018	58 063	61 129	59 380	63 511
	Toimintakate	145 895	140 460	132 811	135 915	145 003
<i>Käyttömenot</i>	<i>Tulot</i>	<i>710 240</i>	<i>752 828</i>	<i>715 462</i>	<i>717 791</i>	<i>742 901</i>
	<i>Menot</i>	<i>3 064 547</i>	<i>3 276 552</i>	<i>3 411 407</i>	<i>3 454 515</i>	<i>3 532 713</i>
	<i>Toimintakate</i>	<i>-2 354 307</i>	<i>-2 523 724</i>	<i>-2 695 945</i>	<i>-2 736 724</i>	<i>-2 789 811</i>
Tuet eräille hallintokunnille		97 877	106 290	110 260	114 341	116 676
Tuet yhteensä		97 877	106 290	110 260	114 341	116 676
TOIMINTAMENOT	Tulot	710 240	752 828	715 462	717 791	742 901
	Menot	3 162 424	3 382 842	3 521 667	3 568 856	3 649 389
	Toimintakate	-2 452 184	-2 630 014	-2 806 205	-2 851 065	-2 906 488

¹ TA 08 –sarakeessa olevat luvut eivät vastaa hyväksytyyn talousarvion 2008 lukuja, vaan lukuihin on raamivaiheessa lisätty hallintokunnittain laskennallinen osuus vuoden 2008 talousarvioon sisältyvästä palkkavarauksesta. Pa kkavarauksen käytöstä Khs päättää erikseen vuoden 2008 aikana.

² Uusien vuoden 2009 alussa toimintansa aloittavien liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly vuoden 2009 raamiin. Vertailukelpoisuuden vuoksi muutoksen vaikutukset on sisällytetty myös aiempien vuosien lukuihin.

	T	P 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008	TS 2009	TA 2009 Raami
7 TULOSLASKELMAOSA						
701 Toiminnan rahoitus	Tulot	2 267 667	2 445 019	2 510 800	2 575 800	2 694 849
	Menot	0	0	0	0	0
	Toimintakate	2 267 667	2 445 019	2 510 800	2 575 800	2 694 849
	Kunnan tulovero	1 747 909	1 861 376	1 925 000	2 006 000	2 089 104
	Osuus yhteisöveron tuotosta	222 672	261 898	258 000	267 000	302 575
	Kiinteistövero	122 412	138 396	147 000	152 000	152 370
	Koiravero	716	800	800	800	800
	Verotulot yhteensä	2 093 709	2 262 470	2 330 800	2 425 800	2 544 849
	Valtionosuudet tulot	173 958	182 549	180 000	150 000	150 000
702 Rahoitus- ja sijoitustoiminta	Tulot	244 208	265 251	239 730	236 500	239 730
	Menot	129 832	153 227	153 783	155 741	160 199
	Toimintakate	114 376	112 024	85 947	80 759	79 531
703 Rahastointi	Tulot	10 311	12 797	25 990	26 600	26 600
	Menot	2 681	36 100	20 000	14 000	14 000
	Toimintakate	7 630	-23 303	5 990	12 600	12 600
704 Varaukset	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	0	0	0	0	0
	T oimintakate	0	0	0	0	0
705 Poistoero	Tulot	841	0	0	0	0
	Menot	0	0	0	0	0
	T oimintakate	841	0	0	0	0
	Tulot	2 523 027	2 723 067	2 776 520	2 838 900	2 961 179
	Menot	132 513	189 327	173 783	169 741	174 199
	Netto	2 390 514	2 533 740	2 602 737	2 669 159	2 786 980

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008	TS 2009	TA 2009 Raami
8 INVESTOINTIOSA						
801 Kiinteä omaisuus	Tulot	109 526	96 100	73 000	67 000	67 000
	Menot	59 987	90 119	49 160	41 142	41 142
	Toimintakate	49 539	5 981	23 840	25 858	25 858
802 Talonrakennus ¹	T					
	ulot	0	0	0	0	0
	Menot	618	374	1 960	2 080	2 080
	Toimintakate	-618	-374	-1 960	-2 080	-2 080
803 Kadut, liikenneväylät ja radat	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	47 973	77 745	94 770	107 970	107 970
	Toimintakate	-47 973	-77 745	-94 770	-107 970	-107 970
805 Väestönsuojat	Tulot	156	1 700	100	100	100
	Menot	334	1 396	7 000	11 310	11 310
	Toimintakate	-178	304	-6 900	-11 210	-11 210
806 Puistorakentaminen	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	9 705	9 120	16 540	21 790	21 790
	Toimintakate	-9 705	-9 120	-16 540	-21 790	-21 790
807 Liikuntapaikat	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	8 088	11 485	15 530	16 840	16 840
	Toimintakate	-8 088	-11 485	-15 530	-16 840	-16 840
808 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	1 195	1 580	2 500	1 500	1 500
	Toimintakate	-1 195	-1 580	-2 500	-1 500	-1 500
809 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	696	182	976	184	184
	Menot	37 022	43 616	47 675	45 745	45 745
	Toimintakate	-36 326	-43 434	-46 699	-45 561	-45 561
818 Helsingin kaupungin tukkutori	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	359	912	820	550	550
	T					
	oimintakate	-359	-912	-820	-550	-550
<hr/>						
¹ Talonrakennusinvestoinnit on siirretty perustettavalle Tilakeskus -liikelaitokselle						
		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008	TS 2009	TA 2009 Raami
Talonrakennusinvestoinnit		61 398	79 424	106 180	112 590	112 590

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008	TS 2009	TA 2009 Raami
821 Kuntayhtymät, Tasken käytettäväksi	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	118	135	130	130	130
	T oimintakate	-118	-135	-130	-130	-130
822 Arvopaperit	Tulot	0	0	0	0	0
	Menot	5 109	16 999	34 783	20 015	20 015
	Toimintakate	-5 109	-16 999	-34 783	-20 015	-20 015
829 Muu pääomatalous	Tulot	7 983	1 287	0	0	0
	Menot	5 058	7 957	15 000	15 000	15 000
	Toimintakate	2 925	-6 670	-15 000	-15 000	-15 000
	Tulot	118 361	99 269	74 076	67 284	67 284
	Menot	175 566	261 438	285 868	284 072	284 072
	Netto	-57 205	-162 169	-211 792	-216 788	-216 788

		TP 2006	TP- ennuste 2007	TA 2008	TS 2009	TA 2009 Raami
9 RAHOITUSOSA						
901 Pitkävaikutteinen rahoitus	Tulot	44 937	42 101	105 859	104 877	104 877
	Menot	76 892	110 959	105 710	109 722	135 443
	Toimintakate	-31 955	-68 858	149	-4 845	-30 566
	Tulot	44 937	42 101	105 859	104 877	104 877
	Menot	76 892	110 959	105 710	109 722	135 443
	Netto	-31 955	-68 858	149	-4 845	-30 566

4

TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT

Taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 8. luku, kirjanpitolaki ja –asetus, kirjanpitolautakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä taloussääntö, talousarvio (Kvsto 14.11.2007) ja poistosuunnitelma (Kvsto 18.9.1996).

4.1

Kuntalaki

Kuntalain (365/95) 65 §:ssä on säännökset talousarvion käsittelystä, hyväksymisestä, velvoittavuudesta, sisällöstä, rakenteesta ja talousarvioperiaatteista sekä myös vuotta pitemmän aikavälin toiminnan ja talouden suunnittelusta.

Kuntalain 67 §:ssä on säännökset kunnan kirjanpidosta:

”Kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa (655/73) säädetään. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja tämän lain 68-70 §:n soveltamisesta.”

4.2

Kuntajaoston ohjeet

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut seuraavat yleisohjeet

- kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (28.11.2006),
- kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta (14.11.2006),
- kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta (28.11.2006),
- kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista,
- kunnallisen liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä (29.5.2007)
- kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista
- yleisohje kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta (18.12.2007)
- yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (28.1.2008).

Kuntajaoston yleisohjeet ovat sitovia. Kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja saa Kuntaliitosta.

4.3

Taloussääntö

Kvston 17.5.2006 hyväksymässä taloussäännössä on määritelty mm. taloudenhoidon toimintaperiaatteet, taloushallinnon organisaatio sekä annettu määräyksiä strategioista, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, rahatoimesta ja laskentatoimesta. Taloussääntöä on noudatettava kaupungin talouden suunnittelussa, rahatoimessa, sijoitustoiminnassa ja laskentatoimessa sekä muussa taloudenhoidossa.

Taloussäännön mukaan kaupungin tehtävät ja toiminnot on hoidettava siten, että mm.

- valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan,
- kaupungin talous on tasapainossa,
- vastuu kunkin tehtäväalueen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä,
- organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

5

TALOUSARVION JA –SUUNNITELMAN RAKENNE

5.1

Talousarvion ja –suunnitelman osat

Kuntalain mukaan talousarviossa on käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa (taulukkomallit liitteinä 3–6). Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Lisäksi talousarvioon ja –suunnitelmaan sisältyy yleisperusteluita ja liitteitä.

Käyttötalouden osana sisältyy tuloslaskelman muotoiset talousarviot, sitovat toiminnalliset tavoitteet, toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään ja tarvittavat tunnuslukutaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Virastojen ja liikelaitosten talousarvioasetelmat pysyvät pääsääntöisesti ennallaan. Mahdolliset asetelmamuutokset tehdään yhteistyössä talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosaston sekä virastojen ja liikelaitosten kanssa.

Tuloslaskelmaosassa esitetään informaatiotietona tuloslaskelmat sekä määräraha- ja tuloarviotaulukot, joista Kvsto päättää. Tuloslaskelmaan tiedot saadaan käyttötalouden osasta ja tuloslaskelmaosan määrärahoista ja tuloarvioista. Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn tuloslaskelmaan

saadaan tiedot käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan lisäksi myös liikelaitosten talousarvioista sisäiset erät eliminoiden.

Investointiosassa esitetään investointimenot ja –tulot. Investointiosan taulukoihin sisällytetään myös hankkeet ja niiden taloussuunnitelma-kaudella vaatimat määrärahat.

Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelmien lisäksi määräraha- ja tuloarviotaulukot, joiden perusteella määrärahojen sitovat päätökset tehdään. Rahoituslaskelmaan tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista. Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn rahoituslaskelmaan kerätään em. tietojen lisäksi tiedot liikelaitosten talousarvioista. Laskelmassa on eliminoitu sisäiset erät. Rahoituslaskelmat esitetään informaatiotietona kuten tuloslaskelmatkin.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen, kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä tietoja taloussuunnitelman toteutumisesta. Taloussuunnitelman yhteydessä esitetään vuosittain strategiaosa.

5.2

Tulo- ja menolajit

Tuloslaskelman erät muodostuvat tulo- ja menolajeista. Tulo- ja menolajien sisältö noudattaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamia ohjeita, Tilastokeskuksen luokitusta sekä Kuntaliiton tililuettelomallia. AdeEkossa käytettävä tulostililuettelo tilinumeroineen ja kirjausohjeineen on julkaistu Heli-intrassa (heli.hel.fi/talous).

6

BUDJETOINTIPERIAATTEITA

6.1

Yleiset periaatteet

Taloussuunnittelun periaatteita kuntaliiton suosituksen mukaan ovat mm. vuotuisperiaate, tasapainoperiaate, täydellisyysperiaate, bruttoperiaate, nettoperiaate, yleiskatteisuus, erilliskatteisuus, yhtenäisyys ja julkisuus.

6.2

Vuotuisperiaate Talousarv

io sisältää vain yhden varainhoitovuoden suoriteperusteiset menot ja tulot. Verotulot arvioidaan kuitenkin maksuperusteisesti. Vaurukset ja rahastosiirrot ovat tilikauden tuloksen käsittelyeriä, jotka esitetään talousarvion tuloslaskelmaosassa.

6.3

Tasapainoperiaate Tulojen

on suunnitelmakaudella katettava menot ja kunnan maksuvalmiuden tulee aina olla riittävä. Rahoitusosassa osoitetaan, miten kunnan tulorahoitus riittää investointien kattamiseen. Rahoitustoiminnan

muutoksilla osoitetaan, miten näin muodostettu netto katetaan tai käytetään kunnan rahoitusaseman muuttamiseen.

6.4

Täydellisyysperiaate

Talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois.

6.5

Yhtenäisyysperiaate

Kvsto päättää talousarviosta ja –suunnitelmasta yhtenä kokonaisuutena.

6.6

Julkisuusperiaate

Talousarvio on julkinen asiakirja, johon kenellä tahansa on oikeus tutustua.

6.7

Bruttoperiaate Periaatteella

tarkoitetaan sitä, että tulot ja menot sisällytetään talousarvioon ja –suunnitelmaan bruttomääräisinä eli menoja ei vähennetä tuloista, lukuun ottamatta kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen sallimia menon/tulon vähennyksiä (esim. henkilöstökorvaukset).

Myös kiinteän omaisuuden hankinnassa ja myynnissä noudatetaan bruttoperiaatetta. Maa-alueiden ja rakennusten vaihdot käsitellään käyttöomaisuuden luovutuksena ja käyttöomaisuuden hankintana, johon tulee olla myös määräraha. Vaihtoihin tarvittavia määrärahoja ei budjetoida, vaan ne käsitellään tarvittaessa erikseen ylitysesityksinä po. vaihtojen yhteydessä.

6.8

Nettoperiaate Yleis

esti talousarvion nettoperiaatteella tarkoitetaan, että Kvsto päättää sitovasti tulojen ja menojen erotuksen (toimintakatteen) tuloarviona tai määrärahana.

Nettoperiaatetta käytetään sitovuustasona Kvstoon nähden yleensä liiketoiminnassa tai toiminnassa, jossa myyntitulojen osuus on merkittävä sekä sisäisiä palveluja tuottavien yksiköiden toiminnassa.

6.8.1

Kunnan liikelaitokset

Kunnan liikelaitos edellyttää Kvstossa erikseen tehtävää perustamispäätöstä.

Kunnan liikelaitoksia ovat Helsingin Energia, Helsingin Vesi, Helsingin Satama, liikennelaitos, Helsingin Tekstiilipalvelu, Helsingin kaupungin palvelukeskus ja Metropolilab -liikelaitos.

Kaupunginhallitus hyväksyi 17.9.2007 kaupungin nettobudjetoituja yksiköitä, liikelaitoksia ja konserniyhteisöjä koskevat omistajapoliittiset linjaukset. Näiden mukaan muodostetaan vuoden 2009 alusta lukien liikelaitokset seuraavista nettobudjetoiduista yksiköistä: taloushallintopalvelu, tilakeskus ja henkilöstökeskuksen kehittämispalvelut. Uusien liikelaitosten perustaminen on tarkoitus viedä kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi maaliskuu-/huhtikuussa 2008.

Taloussuunnitelmassa määrärahoina/tuloarvioina kunnan liikelaitoksia käsitellään tuloslaskelma- ja rahoitusosassa.

Liikelaitosten perustamislainan korot ja peruspääoman tuotto käsitellään tuloslaskelmaosassa tuloina ja rahoitusavustus (esim. tariffituki) menona. Perustamislainan lyhennykset käsitellään rahoitusosassa tuloina ja perustamislainan anto ja muu lainananto sekä peruspääoman korotus menona. Toiminnan perustelut esitetään käyttötalousosassa.

Perusteluiksi kunnan liikelaitokset esittävät strategiset tavoitteet, kilpailuttamisen periaatteet, tulos- ja rahoituslaskelman, sitovat tavoitteet toiminnalle sekä investointisuunnitelman. Laskelmat esitetään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamien tulos- ja rahoituslaskelmakaavojen mukaisina (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä).

6.8.2

Nettobudjetoidut yksiköt

Nettobudjetoidut yksiköt sisältyvät käyttötalousosaan ja ne budjetoidaan aina omalle taloussuunnitelmakohdalleen. Myös näiden yksiköiden taloussuunnitelma esitetään tuloslaskelman muodossa. Kvsto päättää sitovuustasoksi toimintakatteen.

Luettelo vuoden 2009 taloussuunnitelman nettobudjetoiduista yksiköistä on liitteenä 1.

6.9

Alijäämän kattamisvelvollisuus

Kuntalaki ei edellytä vuositasolla pyrkimystä nollatulokseen eli muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista. Tilikauden tulos taloussuunnitelmassa tai yksittäisenä suunnitelmavuotena voi olla yli- tai alijäämäinen.

Kuntalain 65 §:n mukaan taloussuunnitelmassa tai –suunnitelmassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja taloussuunnitelman laatimisvuonna kertyväksi arvioitu alijäämä suunnitelmakaudella katetaan.

6.10

Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnallinen tavoite on talousarviossa Kvston tehtäväkohtaisesti asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite.

Kvsto päättää talousarvion käsittelyn yhteydessä, mitkä tavoitteista ovat sitovia. Muut tunnusluvut esitetään perusteluina. Talousarvion toteutumista seurattaessa seurataan myös näiden mittareiden kuvaamien toimintojen toteutumista.

6.11

Talousarvion sitovuus

Toiminnassa ja taloudenhoidossa noudatetaan talousarviota. Kvstoon nähden sitovaksi eräksi talousarviossa voidaan määritellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate ja/tai toiminnallinen tavoite.

Pääsääntöisesti sitovuustaso on

- bruttobudjetoiduilla yksiköillä
  - kohdan menot yhteensä
  - toiminnalliset tavoitteet
- nettobudjetoiduilla yksiköillä
  - toimintakate
  - toiminnalliset tavoitteet
- kunnan liikelaitokset
  - tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittävät erät
  - toiminnalliset tavoitteet

Hallintokunnan talousarvioon voi sisältyä mm. avustuksia yhteisöille, ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa ja EU-hankkeita. Näihin toimiin varatut määrärahat esitetään tarvittaessa sitovina erikseen esim. erityisperusteluina tai liitteinä.

Talousarvion käsittelyn yhteydessä Kvsto päättää hallintokuntien talousarvioiden sitovuustason.

6.12

Sisäisten palvelujen budjetointi

Hallintokuntien välinen laskutus sisällytetään menoihin ja tuloihin. Tällä menettelyllä saadaan kuva hallintokunnan kokonaismenoista ja -tuloista. Talousarvioehdotuksessa on esitettävä erikseen sisäisten erien osuus ao. meno-/tulolajierästä. Sisäisiä eriä tarvitaan virastojen ja liikelaitosten yhdistettyjen tulos- ja rahoituslaskelmien tuottamisessa.

Hallintokunnan sisäistä laskutusta (esim. osastojen välinen) ei pääsääntöisesti käsitellä talousarviossa. Määrärahat budjetoidaan palvelujen tuottajalle, jolloin kaupungille todella aiheutuvat menot (esim. palkat) voidaan kohdistaa oikeille tulostileille. Sisäistä laskutusta seurataan kustannuslaskennassa.

Mikäli hallintokunnan talousarvioon kuitenkin sisältyy omana kohtanaan nettobudjetoitu yksikkö, joka myy palveluja myös oman hallintokunnan toisille yksiköille, em. tilaajayksiköt budjetoivat menoina palvelujen osot ja tuottajayksikkö budjetoivat menoina palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot ja tuloina palvelujen myyntitulot.

6.13

Suunnitelmapoistojen käsittely

Poistot käsitellään hallintokuntien tuloslaskelmissa määrärahan ulkopuolisena eränä, josta ne siirtyvät koko kaupungin tuloslaskelmaan.

7

SUUNNITTELUN YLEISOHJEET

7.1

Talousarvion ja –suunnitelman lähtökohta

Vuoden 2009 talousarvio laaditaan siten, että toiminnasta aiheutuvat menot ja investoinnit on pyritty sopeuttamaan kestävänsä tulopohjan mukaiselle tasolle. Laatimisohteiden kohdassa 3 on esitetty pääsääntöisesti hallintokunnittain vuoden 2009 raamit, joita hallintokunnat eivät voi ylittää laatiessaan vuoden 2009 talousarvioehdotusta.

Hallintokuntien on vuoden 2009 talousarvioehdotusta laatiessaan otettava huomioon myös kaupunginvaltuuston lähetekeskustelussa esitetyt linjanvedot.

7.2

Laatimisohteiden käsittely lauta- ja johtokunnissa

Vuoden 2009 talousarvioehdotuksen raami valmistelutyötä ohjaavine kannanottoineen sekä laatimisohteet esitellään lauta- ja johtokunnille. Jokaisen hallintokunnan on esitettävä vuoden 2009 talousarvioehdotuksessa sitovat toiminnalliset tavoitteet tunnuslukuina tai sanallisina tavoitteina. Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Lauta- ja johtokunnat voivat tällöin antaa ehdotusten valmisteluun liittyviä ohjeita ja tavoitteita. Ne päättävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa käsittelyajankohdan ohjeiden kohdassa 9 esitettyjä määräaikoja noudattaen.

7.3

Suunnittelun yhteiset lähtökohdat

Hallintokuntien tulee talousarvioehdotusta laatiessaan ottaa lähtökohtina huomioon erityisesti vuosien 2007 ja 2008 aikana hyväksytyt koko kaupunkia koskevat linjaukset, joita ovat elinkeinostrategia (Khs 16.4.2007), tietotekniikkastrategia 2007–2010 (Khs 2.5.2007), energia- poliittiset linjaukset (Kvsto 30.1.2008) sekä maankäytön ja asumisen toteutusohjelma 2008–2017 (tulossa Kvsto 13.2.2008). Väestön lähtökohtatietona on tietokeskuksen tammikuussa 2008 julkaisema väestöennuste vuosille 2008–40 ja alueittainen väestöennuste vuoteen 2017 saakka.

Hallintokuntien strategiatyössä tulee suunnittelun lähtökohtatietoina hyödyntää myös pääkaupunkiseudun väestö- ja palvelutarveselvitystä 2015 ja 2025. (Heli-intra, <http://heli.hel.fi>, kohta Talous -> Strategiat -> PKS:n väestö- ja palvelutarveselvitys 2015–2025).

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 19.6.2007 kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetun lain 10 §:n mukaisen kunnan toimeenpanosuunnitelman ja selvityksen Palvelujen kehittäminen Helsingissä (Heli-intra, <http://heli.hel.fi>, kohta Talous -> Strategiat -> Palvelujen kehittäminen Helsingissä). Suunnitelman väestöä, palveluja ja henkilöstövoimavaroja koskevia tietoja tulee hyödyntää talousarvioehdotuksen laatimisessa.

Suunnittelun yhteiset lähtökohtatiedot ja ohjausjärjestelmä tulevalle valtuustokaudelle tarkistetaan vuoden 2008 aikana. Tulevalle valtuustokaudelle kaupungin yhteisstrategiat tarkistetaan valtuustokauden kattavaksi strategiaohjelmaksi, joka tulee linjaamaan suunnittelua. Strategiaohjelma tulee sisältämään kaupungin keskeiset strategiset tavoitteet ja erillisohjelmien määrää vähennetään.

7.4

Hallintokuntien yhteistoiminta

Yhteisstrategioiden tavoitteiden saavuttamiseksi tulee kehittää hallintokuntarajat ylittävien toimenpiteiden ja palvelujen toteuttamista asiakaslähtöisyyteen perustuen. Hallintokuntien yhteisten toimenpiteiden tai yhteistyömuotojen osalta hallintokuntien tulee sopia yhteisestä henkilökunnan käytöstä, kustannusten jakamisesta ja siitä minkä hallintokun-

nan talousarvioehdotukseen määrärahat budjetoidaan. Määrärahojen muutokset on perusteltava.

7.5

Kilpailuttaminen

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä merkitä tiedoksi (16.8.2006, 70 §) hankintastrategiatyöryhmän 31.3.2006 päivätyn raportin. Hankintastrategian mukaan kunkin hallintokunnan tulee talousarvioesitykseensä sisältyvissä strategioissa määrittää, mitkä palvelut tuotetaan itse ja mitkä hankitaan ulkopuolisilta tuottajilta.

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan, millaisia muutoksia on vireillä tai suunnitteilla tapahtuvaksi hallintokunnassa kilpailuttamisen ja kilpailun suhteen talousarvio- ja taloussuunnitelmakauden aikana.

Lisäksi hallintokunnat selvittävät suunnitelmassa tämänhetkisen kilpailuttamis- ja kilpailutilanteensa, kuten esimerkiksi kilpailutetun toiminnan arvioidun osuuden yksikön bruttomenoista. Selvityksen tulee sisältää myös perustelut muutoksille kilpailuttamisen käytössä ja kilpailutilanteessa.

Khs on hyväksynyt 16.12.1996 (1826 §) kilpailun käytön periaatteet. Kaupunginjohtajan asettama työryhmä on saanut 3.12.2007 valmiiksi ehdotuksen uusista kaupungin oman toiminnan kilpailuttamisen periaatteista. Ne käsitellään kaupunginhallituksessa kevään 2008 aikana.

7.6

Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyö

Pääkaupunkiseudun kunnat kehittävät yhteistoimintaansa keskenään ja laajemman seudun puitteissa parantaakseen palveluiden tuottavuutta ja saatavuutta sekä vahvistaakseen seudun kilpailukykyä eurooppalaisena metropolialueena.

Pääkaupunkiseudun yhteistyösopimuksen toteuttamisen osana pääkaupunkiseudun kaupunginvaltuustot hyväksyivät 19.6.2007 kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetun lain 7§:n mukaisen kaupunkiseutusuunnitelman koskien maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista ja kuntarajat ylittävien palvelujen parantamista pääkaupunkiseudulla ja Helsingin seudulla. (Heli-intra, <http://heli.hel.fi>, kohta Talous -> Strategiat -> Kaupunkiseutusuunnitelma).

Suunnitelman mukaisesti pääkaupunkiseudun kaupungit toteuttavat kunta- ja palvelurakennemuutostuksen parantamalla tuottavuutta tehostamalla kuntien omaa toimintaa palvelujen järjestämisessä ja tuottami-

sessä sekä jatkamalla ja lisäämällä yhteistyötä pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun muiden kuntien kanssa.

8 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET

8.1 Kaupungin strategiat ja niiden toteuttaminen

Strategiat osoittavat painopisteet valtuustokaudeksi. Ne sovittavat yhteen kaupungin omat strategiset tavoitteet ja kaupunkia laajemmat päämäärät.

Valtuustokauden 2005–2008 ollessa päättymässä tulee hallintokuntien valmistautua voimassa olevien strategioiden toteuttamisen lisäksi tulevan valtuustokauden 2009–12 strategiaohjelman laatimiseen. Talousarvioehdotusta laadittaessa hallintokuntien tulee valmistella ehdotuksia toimialalla tarvittavista uuden valtuuston strategisista linjauksista. Tämä tarkoittaa konkreettisia ehdotuksia strategian ja toimenpidekokonaisuuksien uusimiseksi tai muuttamiseksi. Talousarvioehdotusten pohjalta tulevan strategiaohjelman linjausvaihtoehtojen valmistelua tehdään syyskaudella 2008 keskushallinnon ja hallintokuntien yhteistyönä.

Strategiset alueet vuosille 2005–2008 ovat:

- A. Hyvinvointi ja palvelut**, strategisina painopisteinä palvelujen järjestäminen, kustannustehokkuuden lisääminen toiminnassa, syrjäytymisen ehkäisy sekä henkilöstön osaaminen
- B. Kilpailukyky**, strategisina painopisteinä seudun innovatiivisuuden ja osaamisen nostaminen sekä yritysten toimintaedellytysten parantaminen
- C. Kaupunkirakenne ja asuminen**, painopisteinä seudun kaupunkirakenteen kehittäminen ja keskusten elinvoiman lisääminen, liikenteen kehittäminen joukkoliikenteeseen tukeutuen sekä asumisen monipuolisuus ja asuntojen riittävyys

Strategioihin tehtiin vuoden 2008 talousarvioon lisäys, joka hallintokuntien tulee ottaa huomioon strategiatyössä.

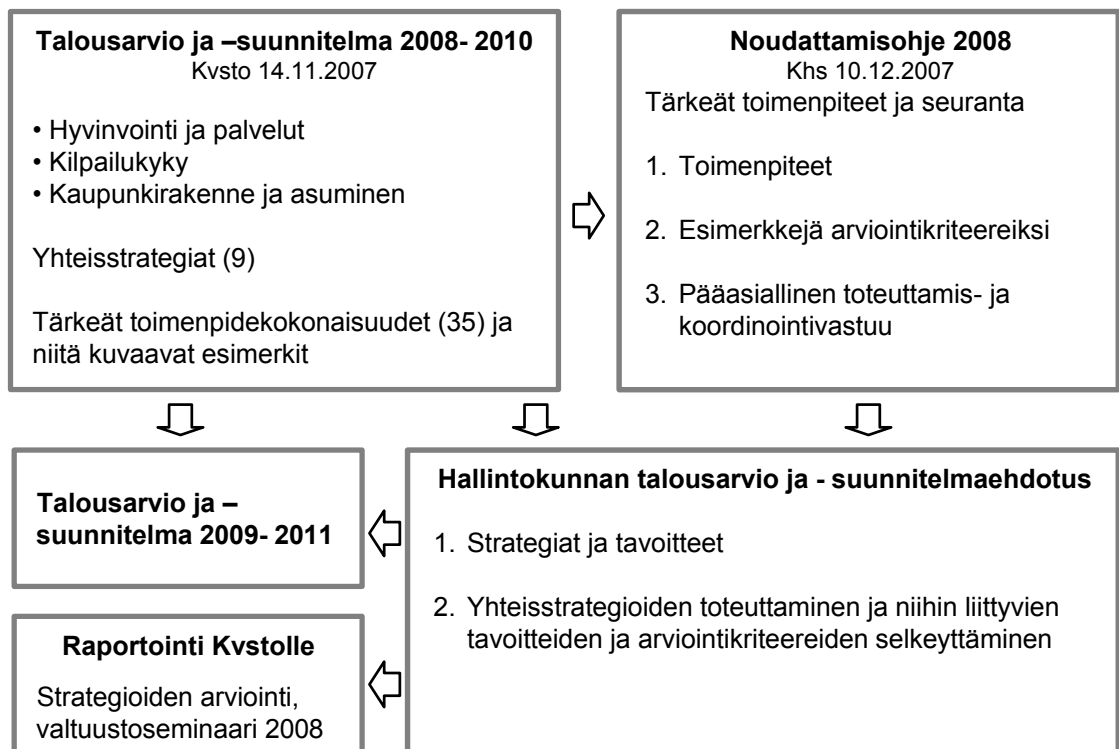
Strategiaan kustannustehokkuuden lisääminen kaupungin toiminnassa on lisätty uusi toimenpidekokonaisuus

- Energiansäästöön kaupungin omassa toiminnassa panostetaan aikaisempaa enemmän.

Kvsto hyväksyi vuoden 2008 talousarvion vahvistamisen yhteydessä toivomusponnen, että palvelustrategia laaditaan mahdollisimman monessa virastossa ensi vuoden aikana. Palvelustrategialla tarkoitetaan talousarvioehdotukseen sisältyviä hallintokunnan linjauksia koskien hyvinvointia ja palveluja sekä kohdassa 5.5 Kilpailuttaminen ohjeistettuja palvelujen tuottamistapaa ja kilpailuttamista koskevia tarkasteluja.

Suunnitteluohjeiden mukaan hallintokunnat esittävät vuosittain talousarvio- ja -suunnitelmaehdotuksessa, miten ne toteuttavat yhteisstrategioita. Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sidotaan yhteisstrategioihin ja toimenpidekokonaisuuksiin.

Kuva 1. Yhteisstrategioiden seuranta

8.2

Toiminnan tavoitteet

Valtuuston hyväksymät yhteisstrategiat osoittavat kaupunkitason **strategiset tavoitteet**. Yhdeksän yhteisstrategiaa osoittavat toiminnan suunnan. Strategioiden tärkeät toimenpidekokonaisuudet tarkentavat

strategisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Kaupunkitason strategisten tavoitteiden määrittelyn valmistelusta vastaa keskushallinto.

Kaupungin strategioista johdetut **sitovat toiminnalliset tavoitteet** kuvaavat vaikuttavuuden, laadun tai palvelutason tavoitteet ja mittarit. Talousarvioehdotuksissa lautakunnat esittävät ehdotuksen valtuuston päätettäväksi sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi. Sitovien toiminnallisten tavoitteiden määrittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tavoite ohjaa toimintaa strategioiden osoittamaan suuntaan. Osan tavoitteista tulisi ohjata toimintaa virastojen ja liikelaitosten toimialarajat ylittävien haasteiden ratkaisemiseen (esim. vuoden 2008 talousarviossa olevat HKL:n ja Ksv:n joukkoliikennetavoitteet; HKR:n, Energian, Veden ja HKL:n katutöihin liittyvät tavoitteet sekä HKR:n ja Ymk:n katupölyn vähentämistavoite).

Kaupungin strategioista tai toimialan ja tehtävän erityispiirteistä johdetut **muut toiminnalliset tavoitteet** ohjaavat määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä tai toiminnan kehittämistä.

Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan vuosiksi 2009–2011:

- 1 Yleisperustelut toiminnan keskeisistä lähtökohdista (strategiaperusta, keskeiset muutokset), toiminnan arvot ja visio tai toiminta-ajatus tiivistetysti
- 2 Strategiat tai toimintalinjat taloussuunnitelmakaudeksi 2009–2011 sovittaen ne kaupunginvaltuuston hyväksymiin yhteisstrategioihin
- 3 Talousarviotavoitteet vuodeksi 2009, sitovat ja muut tavoitteet sekä niitä kuvaavat mittarit tai tunnusluvut
  - toiminnalliset tavoitteet; tehtäväkohtaisesti asetettu vaikuttavuutta, laatua, palvelutasoa, määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä ja toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite
    - mittarina esim. palvelutaso, laatu asiakkaalle, prosessin laatu, tuotteen/palvelun loppuominaisuuden laatu, toiminnan kehittämistä tai sen käynnistämistä kuvaava toimenpide

- määrätavoitteet; palvelun tai toiminnan määrää tai kapasiteettia ilmaiseva tavoitetila
  - mittarina esim. toiminnan tuotoksen määrä
- taloudellisuustavoitteet; tuottavuus ja yksikkökustannustavoite
  - mittarina esim. tuottavuus, resurssien määrä, toimintakapasiteetin määrä

Kuva 2. Tavoitteiden seurantamittarit eri tasoilla.

Tavoitetaso	Päätätjä	Väline	Mittarit ja seuranta
Strategiataso	Valtuusto	Yhteistrategiat	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikuttavuusmittarit: valtuustokausi • Sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: arviointikertomus vuosittain, seurantaraportti 4krt/vuosi
		↓	
Toimialataso	Valtuusto	Talousarvio	<ul style="list-style-type: none"> • Sitovat ja muut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: seurantaraportti 4krt/vuosi
		↓	
Virasto ja liikelaitos	Lautakunta	Tulosbudjetti	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnalliset tavoitteet: tulokortti, asiakastytyväisyys, ympäristöraportointi, työhyvinvointi • Taloudelliset tavoitteet: kuukausittainen tai reaaliaikainen seuranta
		↓	
Osasto	Lautakunta, esimies	Tulosbudjetti	<ul style="list-style-type: none"> • Osaston toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: tulokortti, tulospalkkiojärjestelmä
		↓	
Työntekijä	Esimies	Toimenkuva, kehityskeskustelu	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtaiset tavoitteet: työsuorituksen arviointi

8.3

Käyttötalous

8.3.1

Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut

Hallintokunta valmistelee ehdotuksen talousarviokirjaan painettavista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan ja suoritetaulukko-osan.

Tuottavuuden seurannassa virastojen ja liikelaitosten tulee huolehtia tuottavuuslaskennan oikeellisuudesta ja annettujen tietojen yhdenmukaisuudesta. Tuottavuusindeksiä laskettaessa menoissa ovat mukana

myös poistot ja työllistettyjen kustannukset. Tuottavuuden kehitys esitetään indeksisarjana vuosilta 2007–2011 siten, että vuoden 2006 tuottavuusindeksiluku on 100.

Asukaskohtaisten tunnuslukujen laskennassa käytetään seuraavia lukuja:

1.1.2006	560	905
1.1.2007	564	521
1.1.2008	568	048
1.1.2009	573	011
1.1.2010	576	024
1.1.2011	579	077

Talousarviokirjaan sisällytettävä enintään viisi sivua pitkä **perustelutekstiehdotus, joka on tehtävä liitteessä 2 esitetyn perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti ja esittäen vain hallintokunnan toiminnan kannalta tärkeimmät asiat, on vietävä lauta- tai johtokunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.**

Ehdotukset perusteluteksteistä suoritetaulukoiheen on toimitettava sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa (**ei pdf:nä**) talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

8.3.2 Menot

Menot ja tulot lukuun ottamatta verotuloja budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain.

Malli talousarvio- ja taloussuunnitelmataulukosta on liitteenä 3.

8.3.2.1 Ehdotuksissa käytettävä hintataso

Sekä talousarvio että -suunnitelma laaditaan vuoden 2009 rahanarvoon. Vuotta 2009 koskeva raami (kohta 3) on laadittu vuoden 2009 rahanarvoon.

Aikaisempien vuosien taloutta koskevia tietoja ei muuteta laatimisajankohdan hintatasoon, vaan ne ilmoitetaan nimellisarvossaan.

Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 8.4 Henkilöstö.

Sisäiset tilavuokrat

Tilavuokria tarkistetaan vuokrasopimusten mukaisesti. Koko kaupungin tasolla on varauduttu vuokramenoissa keskimäärin 2 %:n kasvuun.

Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen hallintokuntien talousarvioehdotuksissa ja ne tullaan myös esittämään vuoden 2009 talousarvion käyttötalousosan taulukoissa.

Muut

Sisäisten yksikköhintojen/palvelumaksujen tarkistustarpeesta on neuvoteltava etukäteen talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa.

Liikelaitokset ja hallintokunnat, joiden sisäisiä yksikköhintoja/palvelumaksuja hallintokunnat tarvitsevat ehdotuksia laatiessaan, toimittavat tiedot välittömästi niiden valmistuttua hallintokunnille ja Tasken taloussuunnitteluosastolle.

Hintatason muutos

Hintatason muutosta (2,0 %) vuodesta 2008 vuoteen 2009 käytetään arvioitaessa muita kuin henkilöstö- ja investointimenoja sekä sisäisiä tilavuokria.

8.3.2.2

Vakuutusrahastomaksu

Vakuutusrahastomaksun suuruus on yksi promille viraston vakuuttamattoman poistonalaisen käyttöomaisuuden kirjanpitoarvosta. Liikelaitosten osalta vakuutusrahastomaksu on viimeksi kuluneiden viiden vuoden keskiarvo laitokselle maksetuista vakuutusrahastokorvauksista, kuitenkin vähintään yksi promille vakuuttamattoman poistonalaisen käyttöomaisuuden kirjanpitoarvosta. Vakuutusrahastomaksu esitetään erikseen menolajin Muiden palvelujen ostot perusteluissa.

Vakuutusrahastomaksun laskentaperusteista ja maksutavasta päättää kaupunginjohtaja. Vakuutusrahastomaksua ei makseta maa- ja vesiomaisuudesta, aineettomasta käyttöomaisuudesta eikä yleisessä käytössä olevasta omaisuudesta.

8.3.2.3 Arvonlisävero

Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja –suunnitelmaan pääsääntöisesti ilman arvonlisäveroa. Myyntihintoihin sisältyvää arvonlisäveroa ei esitetä tuloarviossa.

8.3.2.4 Luottotappiot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston mukaan saamisten luottotappioita ei voida kirjata tulon vähennyksenä. Tästä syystä hallintokunnat varaa- vat talousarvioehdotuksessaan määrärahan luottotappioita varten, mikäli talousarviovuonna arvioidaan syntyvän luottotappiota. Saamisten luottotappiot budjetoidaan muihin menoihin.

8.3.2.5 Jäsenmaksut

Kvsto on kehottanut Khta nykyistä paremmin valvomaan kaupungin etua järjestöissä, joiden tuloista Helsingin maksamat jäsen- ym. maksut muodostavat merkittävän osan. Virastojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotustaan laatiessaan arvioida ao. hallintokunnan kannalta jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ja siitä koituvia etuja verrattuna jäsenyyden aiheuttamiin velvoitteisiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestöjen jäsenyyksistä kaupungille jäsenmaksujen lisäksi aiheutuviin menoihin. Arvion perusteella tulee tarvittaessa tehdä esitys esim. eroamisesta järjestöstä.

Vuoden 2008 talousarvion noudattamisohjeiden mukaan hallintokuntien on tehtävä erillisselvitys jäsenyyksistä eri yhteisöissä ja arvioida mihin yhteisöihin kaupungin kannattaa osallistua. Selvityksen mukaiset toimenpiteet on sisällytettävä talousarvioehdotukseen.

Hallintokunnat budjetoivat omiin talousarvioihinsa niiden järjestöjen jäsenmaksut, joihin kaupunki on hallintokunnan esityksestä Khn päätöksellä liittynyt. Jäsenmaksuliitettä varten hallintokunnat lähettävät tiedot järjestöjen jäsenyydestä jäsenmaksuineen talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

Kaupunginhallitus päättää edelleen liittymisestä järjestöihin viraston tai liikelaitoksen esityksestä. Esityksissä tulee selvittää perusteellisesti, mitä hyötyä kaupungille on kuulumisesta kyseiseen järjestöön ja saako kaupunki järjestön toimintaan osallistumisesta riittävän vastineen siitä aiheutuville kustannuksille.

Järjestöistä eroamisesta voi päättää viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Päätöksestä on toimitettava ilmoitus ao. järjestölle ja päätösluettelonote talous- ja suunnittelukeskukselle.

8.3.2.6

Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta (sponsorirahan käyttö)

Hallintokunnat, joilla on talousarviossa varattu määräraha ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa varten, merkitsevät talousarvioehdotukseensa tästä toiminnasta arvioidut menot vakiomenolajeille. Perusteissa esitetään menolajeittain ulkopuolisin varoin rahoitetun toiminnan osuus. Vastaavan suuruinen tulo merkitään tulotilille "Muut tulot, Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta".

8.3.2.7

Sipoon lounaisosan ja Vantaan Västerkullan kiilan liittämistä aiheutuvat menot

Korkein hallinto-oikeus hylkäsi Helsingin ja Sipoon alueliitoksesta tehdyt valitukset, joten Sipoon lounaisosa ja Vantaan Västerkullan kiila liitetään Helsinkiin 1.1.2009 alkaen.

Liitosalueen palvelujen suunnittelua koordinoi Kj:n johtajistokäsittelyssä asettama (31.10.2007) työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri. Hallintokuntien tulee suunnitella liitosalueiden palvelujen järjestäminen siten, että alueen asukkaille taataan helsinkiläisille tarjolla oleva palvelutaso 1.1.2009 alkaen. Liitettävillä alueilla on noin 2000 asukasta. Väestörakenne on painottunut lapsiperheisiin, päivähoito- ja kouluikäisten määrä on suurempi kuin kaupungissa keskimäärin ja vanhusten määrä pienempi kuin kaupungissa keskimäärin. Ruotsinkielisiä on merkittävästi enemmän kuin kaupungissa keskimäärin. Tietokeskus toimittaa hallintokunnille tarkemmat väestötiedot.

Vuoden 2009 talousarvioehdotuksessa Sipoon lounaisosan ja Vantaan Västerkullan kiilan liittämistä aiheutuvat käyttömenot ja – tulot on tarkoitettu tässä vaiheessa varata kaupunginhallituksen käyttövaroihin.

Liitoksesta aiheutuvien menojen ja tulojen budjetoimista varten hallintokuntien talousarvioehdotuksen liitteeksi on sisällytettävä erillinen esitys Sipoon lounaisosan ja Vantaan Västerkullan kiilan liittämistä aiheutuvista menoista ja tuloista käyttötalouden taulukkomallin mukaisesti. Näitä menoja ja tuloja ei sisällytetä hallintokunnan varsinaiseen talousarvioehdotukseen.

8.3.3 Tulot

Luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista on toimitettava talousarvioehdotuksen liitteenä. Luettelossa esitetään kunkin maksun ja taksan vahvistamisperusteet, viimeinen vahvistamispäätös ja osuus vastaavista yksikkökustannuksista.

Kvsto hyväksyi vuoden 2008 talousarvion vahvistamisen yhteydessä mm. seuraavan taloudenhoitoa koskevan ponnen:

- 2) Niiden maksujen, joista ei ole erikseen päätetty, yleisinä perusteina noudatetaan omakustannushinnan mukaista taikka viranomaisen päättämää alempaa taksaa

Valtionosuudet

Käyttötalouden valtionosuudet merkitään talousarvion ja taloussuunnitelman tuloslaskelmaosaan.

Investointimenoilla suoritettavia töitä ja hankintoja varten saatavat valtionosuudet ja –avustukset, jotka esitetään talousarvioehdotuksen yhteydessä erikseen, merkitään investointiosaan.

Valmistus omaan käyttöön

Jos hallintokunnan käyttötalouden määrärahoihin sisältyy menoja, jotka kohdistetaan edelleen investointeihin, kohdistus merkitään hallintokunnan käyttötalouden talousarvioehdotuksessa tuloksi tulolajille Valmistus omaan käyttöön.

8.3.4 Poistot

Virastot ja liikelaitokset ovat arvostaneet kaupungin käyttöomaisuuden 1.1.1997 Kvston 18.9.1996 (asia 6) tekemän päätöksen mukaisesti. Samalla Kvsto hyväksyi Helsingin kaupungin poistosuunnitelman. Lautakunnat oikeutettiin vahvistamaan virastojen ja liikelaitosten tarkemmat poistosuunnitelmat em. suunnitelmassa esitettyjen poistoaikojen rajoissa.

Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän käyttöomaisuuden poistot.

Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

8.3.5

Erilliskysymykset

Ulkopuolisella rahoituksella toteutettavat hankkeet

Taloussuunnitteluosasto luo vuoden 2008 aikana järjestelmän ulkopuolisella rahoituksella toteutettavien hankkeiden raportointia varten.

Maakuntaohjelman toteuttamisen rahoitus

Alueiden kehittämislain 7-8 §:ssä ja 10-11 §:ssä kuvatulla tavalla valtion alueviranomaiset suuntaavat rahoitustaan eri toimenpiteisiin maakuntaohjelmaan ja sen toteuttamissuunnitelmaan perustuen.

Hallintokunnan tulee erillisellä liitteellä selvittää ne hankkeet tai toimintamuodot, joihin taloussuunnitelmakaudella odotetaan saatavan valtion alueviranomaisen rahoitusta, jotta maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmaan sisällytettävät varaukset voidaan seudullisessa edunvalvonnassa koordinoita.

EU-hankkeet

EU-hankkeesta aiheutuvat kaikki menot sisällytetään ao. hallintokunnan talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta saatavalla avustuksella (bruttoperiaate). Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös hankkeen partnereille jaettavat EU-tuet sisällytetään talousarvioon silloin kun itse toimitaan koko hankkeen hallinnoijana. EU:n avustus budjetoidaan tulotilille "Tuet ja avustukset" ja EU-hankkeen menot vakiomenolajeille. Mikäli hanke saa EU-tuen lisäksi rahoitusta valtiolta tai muulta rahoittajalta, budjetoinnissa toimitaan saman periaatteen mukaisesti.

Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai joihin sellainen on saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

EU-hankkeista, myös investointihankkeista, tehdään erillinen selvitys, josta ilmenee hankkeen yleispiirteinen sisältö ja kustannusarvio menolajeittain sekä rahoitus. Selvitys on liitettävä talousarvioehdotukseen. EU-hankkeet on mainittava erikseen käyttösuunnitelmissa.

Johtosäännön mukaan kaupunginjohtaja päättää kaikkien virastojen ja liikelaitosten osalta EU-hankkeiden hausta.

Kehittämiprojektien on arvioitava työn tuloksia vuotta ennen niiden päättymisajankohtaa, jotta voidaan pohtia, mikä osa kehittämistyöstä

olisi järkevää siirtää kaupungin omaan toimintaan ja mikä osa voi jatkua muuna toimintana.

Tietotekniikan ja sähköisen asioinnin hankkeet

Kaupungin tietotekniikan hyödyntämistä ohjataan ja sen voimavaroja suunnataan kaupunginhallituksen hyväksymän tietotekniikkastrategian avulla. Talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkaosasto huolehtii tietotekniikan hyödyntämisen ohjauksesta kaupunginhallinnossa. Tietotekniikkastrategian toimeenpanoa ohjaa tietotekniikkastrategian ohjausryhmä.

Hallintokuntien tulee esittää talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana kaupungin tietotekniikkastrategiaa toteuttava tietotekniikan ja sähköisen asioinnin hankeohjelma. Tarkemmat ohjeet hankeohjelman toimittamisesta ja pyydettävistä tiedoista toimitetaan erikseen. Hallintokuntakohtaisista esityksistä kootaan kaupungin hankeohjelma. Hankeohjelma toimii perusteena resurssien suuntaamiselle ja määrärahojen varaamiselle talousarvioon.

Hankeohjelmaa laadittaessa on otettava huomioon, että hallintokuntien on noudatettava kaupunkitasoisia tietotekniikka- ja verkkopalvelustrategioita, arkkitehtuureja ja standardeja sekä käytettävä kaupungin yhteisiä tietojärjestelmiä ja yhtenäistä tietoteknistä infrastruktuuria.

Keskitettyjen palvelujen virastoille ja liikelaitoksille aiheutuvista kustannuksista vuonna 2009 lähetetään tieto erikseen.

Ympäristöasioiden seuranta ja hallinta

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 12.6.2002 kestävän kehityksen toimintaohjelman, joka sisältää seitsemän päätavoitteen lisäksi 21 ohjelmateemaa, joissa kuvataan koko kaupungin hallinnon kattavia toiminta-alueita päätavoitteiden saavuttamiseksi. Useimpien tavoitteiden aikatahtain on vuosi 2010.

Kaupunginvaltuuston 30.3.2005 hyväksymässä Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikassa esitetään strategiset tavoitteet kaupungin toiminnan ekologiselle kestävyydelle. Ympäristöpolitiikan mukaan virastot ja liikelaitokset tehostavat ympäristöjohtamistaan. Kaupungin ympäristöjohtamista kehittää asetettu asiantuntijaryhmä.

YTV:n hallitus hyväksyi 14.12.2007 Pääkaupunkiseudun ilmastostrategian vuoteen 2030. Ilmastostrategian mukaan kaupunkien on toimittava esikuvana kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä.

Toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee huomioida kaupungin ympäristöpolitiikan tavoitteet, kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteet ympäristöä koskevilta osilta sekä Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia.

Tärkeimpiä keinoja hallintokunnilla ja liikelaitoksilla on ympäristöä koskevien toiminnallisten tavoitteiden asettaminen toimintasuunnitelma-kaudelle 2009–2011. Ne voivat myös olla hallintokuntien ja liikelaitosten yhteisiä tavoitteita. Ympäristöä koskevia mitattavia seuranta- ja arviointitapoja tulee edelleen kehittää omalla hallinnon alalla.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti vuodelta 2009 laaditaan ympäristökeskuksessa hallintokuntien ympäristöä koskevien selvitysten ja ympäristöraporttien perusteella. Vastuu tiedon tuottamisesta kuuluu hallintokunnille. Liikelaitokset laativat erillisen ympäristö- tai yhteiskuntavastuun raportin vuodelta 2009 omalta hallinnonalaltaan.

Tuottavuuden parantaminen

Talous- ja suunnittelukeskus tilaa kehittämisspalvelut –liikelaitokselta virastoille ja liikelaitoksille maksutonta taloushallinnon ja laadun kehittämisen koulutusta sekä perustason tietotekniikkakoulutusta. HEP-materiaali on myös maksutonta. Vuonna 2009 virastoja ja liikelaitoksia veloitetaan varatuista mutta käyttämättä jätetyistä maksuttoman koulutuksen valmennuspäivistä.

Vuosina 2007 - 2009 virastot ja liikelaitokset sekä niiden toimintayksiköt toteuttavat johtamisen ja suorituskyvyn itsearvioinnin (Kj 28.3.2007 § 4151). Johtajisto seuraa itsearviointien määrällistä ja laadullista toteuttamista. Henkilöstökeskus ja talous- ja suunnittelukeskus tukevat itsearviointien toteuttamista. Seuraava kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailu järjestetään vuonna 2011.

Keskushallinnon toimesta on perustettu kaksivuotinen kehittämisprojekti 2007-2008 tavoitteena luoda kaupungille uusi ohje tuottavuuden mittaamisesta. Ohjeessa on tarkoitus ottaa aikaisempaa paremmin huomioon virastojen ja liikelaitosten toiminnallinen erilaisuus. Myös johtamisen ja laatuajattelun esiin nostamat ajatukset huomioidaan mittaus-tarkkuuden ja tulosten käytettävyyden parantamiseksi.

Laatutyössä painottuvat taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen tärkeitä toimintatapojen/menetelmien systemaattinen käyttäminen ja kehittäminen. Kehittämistyötä on syytä tukea nopean palkitsemisen keinoin sekä kehittämistoiminnan ohjeissa mainituilla palkitsemiskeinoilla: rationalisointipalkkio, projektipalkkio tai tulospalkkio.

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Riskienhallinta on osa strategia- ja talousarvioprosessia sekä toiminnan suunnittelua. Riskienhallinta varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja talousarvion toteutumista. Se edistää kaupungin hallinnon tuloksellisuutta puuttamalla toimintaa ja tavoitteita uhkaaviin tekijöihin ennakoivasti. Riskienhallinta edellyttää toimintaympäristön ja uhkatekijöiden riittävää analysointia ja arviointia. Riskienhallinnan avulla kyetään myös löytämään ja hyödyntämään uusia mahdollisuuksia.

Sisäisen valvonta osana riskienhallintaa varmistaa toiminnan tuloksellisuutta, tehokkuutta ja jatkuvuutta, raportoinnin ja tiedon luotettavuutta, resurssien ja omaisuuden turvaamista sekä lainsäädännön ja ohjeiden noudattamista. Riskienhallinta ja sisäinen valvonta ovat hyvän hallinnon edellytyksiä, osa johtamista, toiminnan ohjausta ja palvelujen laadun varmistamista.

Riskienhallintaa kaupungilla ohjaavat riskienhallinnan yleisohje (Heli-intra: Khs 15.4.2002, 548 §, ohje) ja riskienhallinnan toimintaohje (Heli-intra: Kj 26.6.2002, 57 §, ohje). Kaupunginhallitus hyväksyi lokakuussa 2007 sisäisen valvonnan yleisohjeen (Heli-intra: Khs 15.10.2007, 1305 §, ohje). Lisäksi riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta on voimassa, mitä kaupungin johtosäännöissä ja taloussäännössä niistä on päätetty.

Kaupungin riskienhallinnan yleisohjeen mukaan vastuu riskienhallinnan järjestämisestä virastoissa ja liikelaitoksissa kuuluu virastopäällikölle. Virastot ja liikelaitokset huolehtivat toimintojensa ja yksiköidensä kattavasta riskien arvioinnista. Virastot ja liikelaitokset laativat tai päivittävät kirjallisen riskienhallintasuunnitelman toimenpiteineen riskien poistamiseksi tai pienentämiseksi hyväksyttävälle tasolle. Suunnitelma sisältää myös toimenpiteet vahinkojen varalle ja korjaavat toimenpiteet vahinkojen sattuessa. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan kehittämisen edellyttämät hankkeet tulee sisällyttää toimintasuunnitelmaan ja kustannukset tulee huomioida talousarvioehdotuksessa. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan onnistumista seurataan osana toiminnan tuloksellisuuden seurantaa. Virastojen ja liikelaitosten tulee raportoida koordinaatioryhmälle riskeistä, joihin tulee kiinnittää kaupunkitasolla huomiota.

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä (10.10.2007, 76 §) nimittää riskienhallinnan koordinaatioryhmän, jonka puheenjohtajana toimii rahoitusjohtaja Tapio Korhonen. Koordinaatioryhmä ohjaa ja valvoo virastojen ja liikelaitosten riskienhallintaa. Ryhmä edistää toimintatapoja, joilla riskienhallinta kytketään selkeästi osaksi strategia- ja talousarvioprosessia, raportointia ja seurantaa sekä virastotasolla että kaupunkita-

solla. Ryhmä toimii foorumina, jossa keskustellaan poikkihallinnollisesti ja yli organisaatorajojen vaikuttavista uhkatekijöistä, riskeistä ja toimenpiteistä. Ryhmä kokoaa kokonaisnäkemyksiä kaupunkitasolla merkittävistä riskeistä. Koordinaatioryhmä järjestää riskienhallinnan koulutusta ja laatii ohjeistusta yhdenmukaistamaan riskienhallintaa koko organisaatiossa.

Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on kiinnittänyt huomioita sukupuolittaisen suunnittelun tarpeeseen kunnissa. Valtion vuoden 2008 talousarvioon on sisällytetty sukupuolivaikutusten arviointi nykyisen hallituksen tasa-arvo- ohjelman mukaisesti.

Sukupuolivaikutusten arviointi ei ole mikään erillinen asia tai jonkun työryhmän tai hallintokunnan erityistehtävä vaan osa normaalia toiminnan ja talouden suunnittelua, toteutusta ja seurantaa. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tarkoituksena talousarviossa on nostaa esiin asioita, joissa sukupuolella on merkitystä.

Hallintokuntien ja liikelaitosten tulee omalta osaltaan tuottaa esityksiä sukupuolivaikutusten arvioinnin malleiksi ja nostaa esiin niitä toimintoja, joissa sukupuolella on merkitystä.

Esimerkkejä alueista, joilla naisten ja miesten välillä voi olla merkittäviä eroja, ovat taloudellinen asema, mahdollisuus toteuttaa vanhemmuutta sekä yhdistää työ- ja perhe-elämä, koulutus, työmahdollisuus, työllisyys, ammatillinen ja urakehitys, yhteiskunnalliset vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet, terveys ja sairastuvuus sekä niihin liittyvien palvelujen tarve, turvallisuus ja väkivallan uhka, yhteiskunnallinen osallisuus, ajankäyttö, harrastukset ja virkistystarve.

Talousarvion terveysvaikutusten arviointi

Terveysvaikutusten arviointi on väline, jonka avulla voidaan järjestelmällisesti tunnistaa ja arvioida ennalta päätösten toimeenpanon myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia yhteisön terveyteen. Terveysvaikutusten arviointi tulee suhteuttaa päätöksenteon tärkeyteen; sen laajuus ja tarkkuus voivat vaihdella yleisluontoisesta arviosta yksityiskohtaisiin selvityksiin. Terveyskeskus valmistelee hallintokuntien käyttöön terveysvaikutusten arvioinnista ohjeet, jotka valmistuvat keväällä 2008.

8.4

Henkilöstö Kaupunginvaltuusto

hyväksyi 1.2.2006 kaupungin henkilöstövision ja henkilöstöstrategian vuosille 2006–2008. Kaupunginhallitus hyväksyi

17.12.2007 vuoden 2008 talousarvioon sisältyvän 5 milj. euron henkilöstömäärärahan käyttösuunnitelman.

8.4.1

Henkilöstöstrategian toteuttaminen

Helsingin kaupungin henkilöstöstrategiassa henkilöstötyön strategisiksi tavoitealueiksi on määritelty henkilöstön saatavuus ja pysyvyys, osaaminen, palkitseminen ja henkilöstön osallistuminen.

Henkilöstöstrategian toteuttamiseen liittyvien keskeisten mallien ja menetelmien kehittämiseen varaudutaan henkilöstökeskuksen talousarvioehdotuksessa. Näitä malleja ja menetelmiä ovat mm. ennakointihanke henkilöstösuunnittelun tehostamiseksi, työprosessien kehittäminen sekä suorituksen johtamisen työvälineistön kehittäminen. Hallintokunnat esittävät vuoden 2009 talousarvioehdotuksessaan kaupungin henkilöstöstrategiaan perustuvien henkilöstöohjelmiansa täytäntöönpanoon arvioimansa koulutus- ja kehittämispanostukset.

Osaamisen kehittämisen hallitsemiseksi on hankittu ja otettu käyttöön osaamiskartoitusohjelma, jonka lisenssimaksut hallintokunnat esittävät talousarvioehdotuksissaan. Myös verkko-oppimisympäristön (Fronter) käyttömaksut esitetään talousarvioehdotukseen hallintokunnittain.

Kaupunkitasoinen rekrytointisuunnitelma on tehty vuodelle 2008. Henkilöstön saatavuuden parantamiseksi jatketaan uuden työvoiman kouluttamista kaupungin tehtäviin oppisopimuksella ja rekrytointikoulutuksella sekä suunnitellaan ja toteutetaan työperäinen maahanmuuttohanke yhteistyössä hallintokuntien kanssa. Koulutetun ja osaavan työvoiman varmistamiseksi palkataan yliopisto- ja korkeakouluharjoittelijoita. Näiden toimenpiteiden edellyttämät määrärahat esitetään keskeisiltä osiltaan varattaviksi henkilöstökeskuksen talousarvioon.

Muitakin rekrytointitoimenpiteitä kehitetään. Henkilöstön saatavuuden parantamiseksi on tehty suunnitelma työnantajakuvan kehittämiseksi. Työnantajakuvan kehittämiseen ja henkilöstön saatavuuden varmistamiseen liittyvät messu- ja mainoskulut varataan henkilöstökeskuksen talousarvioehdotukseen keskitetysti. Hallintokunnat esittävät omiin suunnitelmiinsa liittyvät varaukset. Työnantajakuvan kehittämistarkoituksessa lisääntyvään kesätyöntekijämäärään on tarkoitus varautua keskitetysti kaupunginhallituksen käyttövaroissa.

Henkilöstön uudelleensijoittamisessa terveydellisistä syistä tai oman työn loppumisen vuoksi siirrytään ennakoivaan toimintamalliin, jolloin hallintokunnilla on mahdollisuus saada käyttöönsä henkilöstökeskuk-

sen konsultointitukea ja taloudellisia resursseja jo mahdollisen uudelleen-sijoituksen alkuvaiheessa.

Kaupungin keskitettyyn eläkeneuvontaan sisällytetään eläketurvasta tiedottamisen ja eläkehakemusten vastaanottamisen lisäksi myös entistä enemmän eri eläkevaihtoehtojen ja eläkkeelle jäämisajankohdan vaikutusten tarkastelua.

8.4.2 Työhyvinvointitoiminta

Kukin virasto ja liikelaitos vastaa itse henkilöstönsä työsuojelua ja työhyvinvointia turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ennaltaehkäisevän sekä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet perustellaan samalla tavoin kuin muutkin määrärahatarpeet. Henkilöstökeskuksen käytössä olevista määrärahoista rahoitetaan koko henkilöstöä koskevia hankkeita sekä työsuojeluun ja työhyvinvointiin liittyvää kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Kuntoremontti- ja vastaava toiminta budjetoidaan keskitetysti henkilöstökeskuksen määrärahoiksi. Kuntoremonttitoimintaa hoidetaan yhteistyössä työterveyskeskuksen kanssa.

Henkilöstökeskuksen talousarvioon varataan määräraha erikseen päätettävien työhyvinvointihankkeiden aiheuttamiin menoihin. Työhyvinvointimäärärahan käyttöä ohjataan henkilöstökeskuksen johdolla virastojen ja liikelaitosten sekä henkilöstön edustajien yhteistyöryhmässä. Valmistelussa otetaan huomioon henkilöstöraportissa esitettävät henkilöstön työhyvinvointitoimintaa koskevat johtopäätökset.

8.4.3 Koulutus- ja konsultointipalvelut

Henkilöstökeskuksen kehittämisspalvelut-osastosta on tarkoitus muodostaa vuoden 2009 alusta lukien liikelaitos, joka tarjoaa kehittämisskoulutus- ja konsultointipalveluita maksullisena hallintokunnille ja konsernin tytäryhteisöille. Koko kaupungille strategisesti keskeisten palveluiden tilaajana toimii keskushallinto, jolloin palvelut voidaan rahoittaa myös keskitetysti.

Hallintokuntien tulee varata talousarvioehdotuksiinsa ulkopuolisilta ostettavien koulutuspalvelumäärärahojen lisäksi määrärahat koulutus- ja konsultointipalvelujen ostoon myös muodostettavalta liikelaitokselta.

8.4.4

Palkat

Nykyisen kunta-alan sopimuksen sopimuskausi alkoi 1.10.2007 ja päättyy 31.1.2010. Talousarvioehdotukseen palkat lasketaan voimassa olevien palkkojen perusteella kohdassa 8.4.7 Palkkojen laskenta esitetyn mukaisesti.

Henkilöstökorvaukset

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin Palkat alalajilla Henkilöstökorvaukset.

Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus

Hallintokunnat, liikelaitoksia lukuun ottamatta eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muuttosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 1 14 04.

8.4.5

Sosiaalivakuutusmaksut

Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksua varten varataan 3,821 % palkka- ja palkkiomäärärahoista. Muihin sosiaalivakuutusmaksuihin varataan työttömyysvakuutusmaksua varten 2,90 % ja työtapaturmavakuutusmaksua varten 0,7 % palkoista.

8.4.6

Eläkkeet

KuEL- eläkemaksut

Vuoden 2009 talousarvioehdotukseen virastojen ja liikelaitosten tulee varata KuEL- eläkemaksuihin määräraha, joka on kaikilla virastoilla ja liikelaitoksilla **27,6** prosenttia maksetuista KuEL-palkoista.

Määräraha sisältää työnantajan palkkaperusteisen eläkemaksun, eläkemenoperusteisen maksun ja varhaiseläkemenoperusteisen maksun.

Palkkaperusteinen työnantajan eläkemaksu on 15,3 % maksetuista palkoista. Eläkemenoperusteinen maksu, 10,64 % maksetuista palkoista, muodostuu kaupungin palveluksen perusteella ennen vuotta 2005 kertyneistä, maksussa olevista eläkkeistä. Varhaiseläkemenoperusteinen maksu perustuu työkyvyttömyys-, työttömyys- ja yksilöllisten var-

haiseläkkeiden sekä kuntoutustukien yhteenlaskettuihin eläkemenoihin. Maksu on 1,57 % maksetuista palkoista.

VaEL- eläkemaksu

VaEL- eläkemaksua varten varataan 20,96 %. VaEL:n piiriin kuuluu lukion ja peruskoulun opettajia sekä muuta henkilökuntaa, joilla on oikeus saada eläke valtion varoista.

Lisätietoja antaa henkilöstökeskuksessa Leena Mattheiszen, puh. 310 37963.

Kaupungin maksamat eläkkeet

Kaupungin maksamat eläkkeet (=omasta eläkesäännöstä johtuvat) budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 3 52 09.

8.4.7

Palkkojen laskenta

Palkkamenot lasketaan vain tarvittavan henkilöstön osalta, joten tyhjiille vakansseille ei varata määrärahoja. Tyhjä vakanssi tulee esittää lakauttaviksi.

Vakinaisen henkilökunnan palkkojen laskentaan voidaan edelleen käyttää vakanssirekisteriä, jonka käyttöön liittyvät tekniset ohjeet sisältyvät VAKAT-käsikirjaan. eHEVY-ohjelmistoa voidaan myös käyttää vakinaisen henkilökunnan palkkojen laskentaan.

Vakanssirekisterissä käytetään palkkojen laskentaan voimassa olevia palkkoja (tässä palkkasummassa on oltava mukana 1.3.2008 kunta-alan sopimuksen ja 1.2.2008 Tehyn sopimuksen mukaiset korotukset). Palkkasummasta vähennetään tarpeettomiksi käyneiden avoimien vakanssien palkat ja palkkasummaan lisätään mahdollisten uusien vuodelle 2009 esitettävien vakanssien palkat. Ehdotuksissa on myös esitettävä 1.1.2009 toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta siirrettävät vakanssit palkkamenoineen. Talous- ja suunnittelu-keskuksen lähettämässä Excel-henkilöstö-menotaulukossa lomarahat (6 %) ja kunta-alan ja Tehyn sopimuksen kustannusvaikutus (3,8 %) vuodelle 2009 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjeste-

lyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

Hallintokuntien on varauduttava talousarvioehdotuksissaan mahdollisten kesätyöntekijöiden palkkamenoihin.

Hallintokuntien, myös kunnan liikelaitosten ja muiden nettobudjetoitujen yksiköiden, on tehtävä talousarvioehdotuksensa liitteeksi henkilöstöstä seuraavat luettelot tai esitykset:

8.4.8

Henkilöstöstä toimitettava aineisto

Talousarvioehdotuksen liitteiksi on toimitettava seuraavat henkilöstöä koskevat laskelmat ja selvitykset:

Henkilöstömenolaskelma

Talousarvioehdotuksen liitteenä virastot ja liikelaitokset lähettävät henkilöstömenolaskelman, jossa ilmoitetaan kokonaisvakanssimäärä, niiden vakanssien määrä, joille palkat on laskettu, näiden palkat, uusien vakanssien määrät palkkoineen, muut palkkamenot sekä näistä aiheutuvat muut henkilösivumenot. Talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosasto lähettää hallintokunnille vakanssien ja henkilöstömenojen ilmoittamiseen käytettävät taulukot työkirjamuodossa, Excel 97-taulukkona (vakat09.xls) sekä tarkemmat ohjeet erikseen.

Laskelma toimitetaan taloussuunnitteluosastolle (taske.tasu@hel.fi) sähköpostin liitetiedostona käyttäen Excel-taulukkolaskentaohjelmaa.

Laskelmassa esitetään myös vakinainen henkilöstömäärä henkilötyövuosina sekä hallintokunnan palveluksessa olevan työ-, projekti- sekä vastaavista määrärahoista palkatun henkilökunnan määrä vuositöajaksi laskettuna ja ryhmiteltynä erikseen kuukausipalkkaisiin ja tuntipalkkaisiin työntekijöihin.

Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta

Hallintosäännön (Kvsto 22.10.2003, 232 §) 11 §:n mukaan kaupunginhallitus päättää virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta lukuun ottamatta kaupunginjohtajan, apulaiskaupunginjohtajan sekä viraston tai liikelaitoksen päällikön viran perustamista ja lakkauttamista.

Uuden viran perustamisesityksen tekee lauta- tai johtokunta taikka viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Sama viranomaisena, joka tekee viran perustamisesityksen, esittää viran lakkautettavaksi.

Jos virka on muutettu työsuhteiseksi tehtäväksi, virka tulee esittää lakkauttavaksi. Henkilöstökeskuksen Viran muuttamista ja tehtävänimikkeitä koskevat periaatteet -kirjeen (27.10.2003, kirje 40) mukaan esitys virkojen lakkauttamisesta on tarkoituksenmukaisinta tehdä seuraavan vuoden talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Hallintokunnat toimittavat edelleen esityksen niistä vakinaisista viroista, jotka voidaan lakkauttaa 1.1.2009. Viroista esitetään nimike ja vakanssinumero ja luettelo toimitetaan sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

Selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty/siirretään hallintokunnalle muista hallintokunnista

Liitteeksi laaditaan selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty vuonna 2007 tai jotka vuonna 2008 siirretään hallintokunnalle toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta. Luettelossa on esitettävä nimike, vakanssinumero ja palkkaustiedot sekä mistä virastosta henkilö on siirretty/siirretään.

8.5 Investointiosa

8.5.1

Investointiehdotukset Hallintokunnat tekevät ehdotuksen investointihankkeistaan talousarviovuodelle 2009 sekä vuosille 2010–2013.

Ne lauta- ja johtokunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen, tekevät omat hanke-ehdotuksensa tilakeskukselle, joka kokoaa rakentamishjelmaehdotuksen kaikista tilakeskuksen toteutukseen tulevista hankkeista ja esittää sen kiinteistölautakunnan kautta kaupunginhallitukselle.

Hallintokunnat varautuvat omien hankkeidensa aiheuttamiin vuokrameinonihin käyttötaloussosassa tarveselvityksen mukaisten tai tilakeskuksen ilmoittamien vuokrien mukaisesti. Tilakeskus ilmoittaa rakentamishjelman mahdollisten muutosten aiheuttamat aikataulu- ja vuokramuutokset hallintokunnille viipymättä ja viimeistään heinäkuun loppuun mennessä.

Kaikista yli 1,0 milj. euron (arvonlisäverollinen hinta) hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloittamis- ja valmistusaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2008, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2008 sekä vuosien 2009–2013 arvioitu ra-

hantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusnusteeseen. Määrärahavaraukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Investointiehdotuksen ottaminen talousarvioon edellyttää yleensä hankkeen sisällyttämistä voimassaolevaan taloussuunnitelmaan. Ellei näin ole, hankkeesta tulee vähintään olla käytettävissä tilahankkeiden käsittelyohjeiden (Khs 20.12.2004) tarkoittama tarveselvitys. Tarveselvityksen yhteenveto tulee ottaa ehdotuksen liitteeksi.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin peruskorjaushankkeet ja ylläpitokustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet sekä uusien asuntoalueiden toteuttamiseksi välttämättömät hankkeet.

Lähtökohtina tilahanke-ehdotuksien tekemiselle on otettava huomioon erityisesti seuraavaa:

Tilatarpeiden ilmaantuessa selvitetään ensin toiminnan järjestämismahdollisuudet kokonaan ilman tilajärjestelyjä ja sen jälkeen olemassa olevien kaupungin tilojen käyttömahdollisuus yhdessä kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa.

Kaupungin reuna-alueilla on lisäksi otettava huomioon tilojen yhteiskäyttömahdollisuudet yli kuntarajojen pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan tarkoittamalla tavalla. Neuvottelukunta merkitsi kokouksessaan 14.6.2005 tiedoksi asiasta tehdyn raportin (Selvitys reuna-alueille sijoituvista palvelutiloista ja niiden kapasiteetista, työryhmäraportti 23.5.2005).

Myös tilahankkeiden käyttötalousvaikutukset on selvitettävä ja otettava huomioon käyttömenoissa.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukseen sisällytettävien rakennushankkeiden valmisteluajataulu on esitetty ohjeiden kohdassa 9.

8.5.2

Uusien liitosalueiden investoinnit

Hallintokuntien tulee esittää Sipoosta ja Vantaasta liitettävillä alueilla tarvittavat investoinnit erikseen. Näihin on varattu talousarvioraamissa yhteismääräraha Khn käyttövaroissa.

8.5.3

Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2009 ja vuosille 2010–2012 edellisen kohdan mukaisesti. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

8.5.4

Kunnallistekniikan rakentaminen

Kunnallistekniikan rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeiksi katsotaan yhtä kaupunginosaa tai osa-aluetta koskevat järjestelyt kuitenkin siten, että kaikki yli 1 milj. euron (arvonlisäverollinen hinta) työkohteet tulee erotella omiksi hankkeikseen ao. kaupunginosan yhteydessä. Uusien asunto- ja työpaikka-alueiden investoinnit tulee esittää myös alueittain.

8.5.5

Käyttöomaisuus

Käyttöomaisuutta ovat tavarat, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa tai ovat palvelutoiminnan käytössä useampana kuin yhtenä tilikautena. Käyttöomaisuushyödyke hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Jos hyödykkeen verollinen hankintahinta alittaa 10 000 euroa (pienhankinta), voidaan hankintameno kirjata kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. Hankinta tehdään tällöin käyttötalousosan määrärahoilla.

Jos kerralla hankitaan useampia alle 10 000 euron arvoisia hyödykkeitä, jotka yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja yhdessä ylittävät 10 000 euron rajan, on näissä tapauksissa kysymyksessä käyttöomaisuushankinta. Nämä hankitaan investointiosan määrärahoilla ja aktivoidaan taseeseen.

Rakennusten korjausten, myös ulkopuolisiin vuokratiloihin tehtävien korjausten, osalta on ratkaisevaa, lisääkö korjaus rakennuksen arvoa, jolloin korjaus on poistonalaista ja rahoitetaan investointimäärärahoilla. Kunnossapitoluonteiset vuosikorjaukset eivät ole poistonalaista ja ne rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla hankkeen ja niihin liittyvien hankintojen kustannuksista riippumatta.

8.5.6

Hintataso Rakennusinvestointien

arvioinnissa käytetään rakennuskustannusindeksin keskimääräistä lukuarvoa 132 (2000=100).

8.6

Talousarvioaloitteet Kvston työjärjestyksen mukaan valtuutetuilla on vuosittain mahdollisuus tehdä talousarvioaloitteita maaliskuun 15. päivään mennessä. Lautajaoikeus ja johtokuntien on käsiteltävä aloitteista annetut lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon talousarvioehdotuksessa esim. määrärahojen tai suoritteiden lisäykset/vähennykset.

9

MUUT OHJEET

9.1

Muodollinen asu ja määräajat

9.1.1

Muodollinen asu

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus

Käyttötalouden talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus laaditaan hallintokunnan omalle tulosteelle tuloslaskelmamuotoon liitteen 3 mukaisesti. **Perustelutekstit esitetään liitteessä 2 olevan mallin mukaisesti.** Perustelutekstien esitysmuodosta lähetetään erikseen malli graafisine ohjeineen

Investointiehdotuksista esitetään sivuilla 57-59 mainitut tiedot.

Menojen ja tulojen erittelyt perusteluineen vuosille 2009–2011 laaditaan erillisiä liitteitä käyttäen.

Lisäksi toimitetaan luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista vahvistamisperusteineen (ks. sivu 46)

Talousarvion liitteinä toimitetaan myös sivuilla 56–57 mainitut luettelot/laskelmat.

Taloushallintopalvelu ylläpitää hallintokuntien käyttöön rakennettua Business Planning –budjetointi ja –ennusteohjelmistoa. Niiden hallintokuntien, jotka sitoutuivat käyttämään taloushallintopalvelun ylläpitämää ohjelmistoa, talousarvio- ja suunnitelmaehdotustiedot taloussuunnitteluosasto siirtää 30.5.2008 tästä järjestelmästä omaan Business Planning–budjetointijärjestelmäänsä.

Muut hallintokunnat syöttävät selainjärjestelmän kautta talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa tiedot taloussuunnitteluosaston järjestelmään.

Tarkemmat ohjeet lähetetään hallintokunnille erikseen.

Ehdotusten tarkkuus

Ehdotuksissa luvut esitetään tuhansina euroina. Yksikkötuotot ja -kustannukset ilmoitetaan euroina.

Toimitettava aineisto

Ehdotukset ja niiden perustelut sekä muut liitteet lähetetään kahtena kappaleena Khlle osoitettuna hallintokeskuksen kirjaamoon.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen keskeinen liiteaineisto käsitellään lauta- ja johtokunnissa. Muu liiteaineisto voidaan toimittaa suoraan talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle, PL 20, 00099 Helsingin kaupunki.

Lisäksi lauta- ja johtokuntien ehdotus talousarviokirjaan tuleviksi perusteluiksi suoritetaulukoinen ja luettelo lakkautettavista viroista lähetetään rtf-tallennusmuodossa sekä henkilöstömenolaskelma Excel 97- taulukkona sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

9.1.2

Määräajat

Lauta- ja johtokunnat	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen investointimenot (niiltä osin kuin on kysymys toisen lautakunnan käyttöön osoitettavista määrärahoista)	25.4.2008
Talousarvio	io- ja taloussuunnitelmaehdotus	29.5.2008
	Ehdotus talousarviokirjassa esitettäväksi hallintokunnan perustelutekstiksi	29.5.2008
	Luettelot/laskelmat henkilöstöstä	29.5.2008
	Lausunnot talousarvioaloitteista (käsiteltävä yhdessä talousarvioehdotusten kanssa)	29.5.2008
Lausunnot	avustusanomuksista	12.6.2008
	- niistä yhteisöistä, jotka on lueteltu vuoden 2008 talousarvion avustusliitteessä (talousarvion liite 1), ja joille esitetään avustusta yli 170 000 euroa vuodelle 2009 sekä mahdollisista uusista hakijoista	
Hallintokuntien	(lauta- ja johtokuntien hyväksymät) tila- hanke-ehdotukset vuodelle 2009 ja vuosille 2009-2013 ajoittuvista rakennushankkeista tilakeskukselle (hallinto-	17.3.2008

	kunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen)	
Virastot ja liikelaitokset	Lopullisiin päätöksiin perustuvat muutokset käyttötalouden ja investointimenoihin sekä luetteloon virkojen ja toimien määrästä	välittömästi muutosten tapahduttua
	Alkuperäiseen talousarvioehdotukseen sisältyviä määrärahoja koskevat välttämättömiksi osoittautuneet muutokset ja tarkistusilmoitukset sekä pakottavissa poikkeustapauksissa myös ehdotukset sellaisista kokonaan uusista määrärahoista, joita ei ole voitu ottaa huomioon alkuperäisessä talousarvioehdotuksessa (esitykset on vietävä lauta- tai johtokunnalle tiedoksi)	esitettävä talousarvio-neuvottelussa elokuussa

Aikataulusta ja käsittelyistä tehtävät ilmoitukset

Virastojen ja liikelaitosten tulee ilmoittaa 2.4.2008 mennessä lauta- ja johtokunnille suunniteltu talousarvioehdotuksen käsittelyaikataulu rahoitusjohtajalle.

Niiden lauta- ja johtokuntien kokousten, joissa käsitellään vuoden 2009 talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2009–2011, esityslista liitteineen lähetetään rahoitusjohtajalle.

9.2

Tiedustelut ja lisäohjeet

Talous- ja suunnittelukeskus avustaa tarvittaessa virastoja ja liikelaitoksia talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten laatimiseen liittyvissä kysymyksissä.

Talous- ja suunnittelukeskuksen vastuhenkilöt vastuualueineen:

Nimi Puhelin		Vastuualue
Rahoitusjohtaja Tapio Korhonen	310 36050	Yleiset kysymykset
Talousarviopäällikkö Tuula Saxholm	310 36250	Yleiset kysymykset
Tietotekniikkapäällikkö Tuomo Karakorpi	310 36396	Tietojenkäsittelyä koskevat kysymykset
Organisaatiopäällikkö Vesa Paavola	310 36570	Hallinnon kehittämistä koskevat kysymykset

---

Nimi Puhelin		Vastuualue
Pääsuunnittelija Marko Karvinen	310 36257	Kaupungin strategioita koskevat kysymykset
Erytyissuunnittelija Ari Hietämäki	310 36567	Pääluokka 1 (lukuun ottamatta kunnan liikelaitoksia) sekä pelastustoimi ja ympäristölautakunta pääluokasta 2
Erytyissuunnittelija Katja Bosisio	310 25707	Kunnan liikelaitokset (talousarvioehdotukseen liittyvät kysymykset) sekä hankintakeskus ja tukkutori pääluokasta 2
Erytyissuunnittelija Liisa Viljanen	310 36256	Pääluokka 3
Erytyissuunnittelija Birgitta Rickman	310 36279	Pääluokka 4
Johtava suunnittelija Vesa Sauramo	310 36276	Pääluokka 5 ja rakennusvirasto pääluokasta 2 sekä investoinnit lukuun ottamatta liikelaitoksia

VUODEN 2009 TALOUSARVION NETTOBUDJETOIDUT YKSIKÖT

Helsingin kaupungin tukkutori
Hankintakeskus
Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvirasto,
HKR-Ympäristötuotanto
Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvirasto,
HKR-Tekniikka
Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvirasto,
HKR-Rakennuttaja

Kaupungin taidemuseo
Kulttuuritoimi, Savoy-yksikkö
Orkesteritoiminta, Käyttövarat
Korkeasaaren eläintarha
Liikuntatoimi, Merellinen osasto

Asuntotuotantotoimisto

TALOUSARVION PERUSTELUTEKSTIN RAKENTEEEN MALLI.

Talousarvio 2009 ja taloussuunnitelma 2009 - 2011

Toiminta-ajatus

Toiminta-ajatuksen ja keskeisten tehtävien kuvaus
Toimintaympäristön keskeiset muutokset taloussuunnitelmakaudella

Kaupungin strategiat viraston toiminnassa

Strategiset painotukset tiivistettynä
Strategisiin painotuksiin vaikuttavat toimialan erityispiirteet
Toiminnan tavoiteasettelu sanallisesti esitettynä

Kilpailuttaminen

Hankintastrategian toteuttaminen

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkastrategian toteuttaminen

Henkilöstöstrategian toteuttaminen

Henkilöstöstrategiaan liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet
Tasa-arvosuunnitelma
Kielisuunnitelma

Talousarvion erillisvaikutusten arviointi

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta
Sukupuolivaikutusten arviointi
Terveysvaikutusten arviointi

Tavoitteiden yhteenveto (talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet)

Sitovat toiminnalliset tavoitteet (tavoite, mittari, tavoitetaso)
Muut toiminnalliset tavoitteet
Ympäristöä koskevat toiminnalliset tavoitteet
Määrä- ja taloudellisuustavoitteet sekä tuottavuuden seuranta

Määrä- ja taloudellisuustavoitteet (Taulukkomalli)

	2007	2008	2009	2010	2011
Suoritetavoitteet					
Opetustuntien määrä	149 151	152 162			163
Tehokkuus/taloudellisuus					
Käyttöaste %	83 83	83 82			80

	2007	2008	2009	2010	2011
Menot €/asukas	150	120	125	150	125
Toiminnan laajuustiedot					
Sairaanku jetushälytyksiä	34 520	35 200	34 520	35 000	36 000
Oppilaiden lukumäärä	4 600	5 000	5 200	1 200	6 300
Kaupungin maaomaisuus, ha	520	530	520	530	520
Kunnossapidetty puistoala, ha	1 495	1 520	1 596	1 665	1 773
Resurssit					
Henkilöstön määrä	12	15	12	13	10
Tilat, m ²	100	100	95	95	95
Tuottavuus (2006=100)					

KÄYTTÖTALOUSOSAN TAULUKKOMALLIT

PÄÄLUOKKA/LUKU/KOHTA¹

2 Rakennus- ja ympäristötoimi - Byggnads- och miljöväsändet	Käyttö Förbrukning		Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007	2008	2009		2009	2010	2011
	1 000 €		1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Myyntitulot - Försäljningsinkomster	98 031		103 425	101 497	101 497	100 922	100 922
Maksutulot - Avgiftsinkomster	12 032		12 400	13 585	13 722	13 686	13 686
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag	1 818		1 695	1 369	1 569	1 643	1 727
Vuokratulot - Hyresinkomster	22 557		22 118	22 688	22 688	22 778	22 798
Muut tulot - Övriga inkomster	7 716		9 098	9 894	8 894	10 135	10 235
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk	90 718		89 878	80 048	80 048	80 036	80 036
Tulot yhteensä - Inkomster sammanlagt	232 872		238 614	229 081	228 418	229 200	229 404
Palkat - Löner	82 385		87 492	86 389	86 436	84 623	85 053
Henkilösivumenot - Lönebidkostnader	28 598		29 934	29 887	29 902	29 299	29 459
Palvelujen ostot - Köp av tjänster	147 114		142 725	140 839	140 367	144 449	147 921
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor	35 648		36 472	35 389	35 554	35 553	35 924
Avustukset - Understöd	310		299	294	294	294	294
Vuokrat - Hyror	35 023		37 075	37 076	37 100	37 681	37 976
Muut menot - Övriga utgifter	1 215		1 259	916	846	2 046	2 046
Menot yhteensä - Utgifter sammanlagt	330 293		335 256	330 790	330 499	333 945	338 673
Toimintakate - Verksamhetsbidrag	-97 421		-96 642	-101 709	-102 081	-104 745	-109 269
Poistot - Avskrivningar	48 515		52 895	47 577	47 572	47 190	47 131
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat	-145 936		-149 537	-149 286	-149 653	-151 935	-156 400
Tuottotavoite - Avkastningsmål	858		838	838	903	903	903
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-146 794		-150 375	-150 124	-150 556	-152 838	-157 303
Muutos - Förändring, %							
Tulot - Inkomster			2,5	-4,0	-4,3	0,3	0,1
Menot - Utgifter			1,5	-1,3	-1,4	1,0	1,4
Sisäiset vuokramenot - Interna hyresutgifter	5 200		5 200	5 200	5 200	5 200	5 200

¹ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

TULOSLASKELMAOSAN TAULUKKOMALLIT¹

TULOSLASKELMA	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 1 000 €	2008 1 000 €	2009 1 000 €	2009 1 000 €	2010 1 000 €	2011 1 000 €
Toimintatulot - Resultaträkning						
Myyntitulot - Försäljningsinkomster		174 887				
Maksutulot - Avgiftsinkomster		118 653				
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag		28 028				
Vuokratulot - Hyresinkomster		434 914				
Muut tulot - Övriga inkomster		24 557				
781		039				
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk		89 783				
Toimintamenot - Omkostnader						
Pa kat - Löner		-885 252				
Henkilösivumenot - Lönebikostnader		-319 045				
Palvelujen ostot - Köp av tjänster		-988 086				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor		-131 295				
Avustukset - Understöd		-319 484				
Vuokrat - Hyror		-329 848				
Muut menot - Övriga utgifter		-31 580				
Toimintamenot yhteensä - Omkostnader sammanlagt		-3 004 590				
Toimintakate - Verksamhetsbidrag		-2 133 768				
Verotulot - Skatteintäkter		2 057 664				
Valtionosuudet - Statsandelar		-65 700				
Rahoitustulot ja -menot - Finansieringsinkomster och -utgifter						
Korkotulot - Ränteinkomster		83 092				
Muut rahoitustulot - Övriga finansieringsinkomster 80		509				
Korkomenot - Ränteutgifter		-46 500				
Muut rahoitusmenot - Övriga finansieringsutgifter -10		025				
Vuosikate - Årsbidrag		-34 728				
Poistot - Avskrivningar		-153 271				
Satunnaiset tulot - Extraordinära inkomster		33 634				
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat		-154 365				
Poistoeron muutos - Förändring i avskrivningsdifferens		0				
Varausten muutos - Förändring i reserveringar		0				
Rahastojen lisäys - Ökning av fonder		0				
Rahastojen vähennys - Minskning av fonder		20 400				
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)		-133 965				

¹ Taulukoiden luvut ovat esimerkinomaisia

7 TULOSLASKELMAOSA

Käy	ttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007	2008	2009	2009	2010	2011
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		2 141 211				
Menot - Utgifter		280 185				
Netto		1 861 026				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-14,0				
Menot - Utgifter		-35,4				

7 01 Toiminnan rahoitus

Käy	ttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007	2008	2009	2009	2010	2011
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		108 405				
Netto		1 857 608				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		-25,7				

7 01 01 Verotulot

Käy	ttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007	2008	2009	2009	2010	2011
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		0				
Netto		1 966 013				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		0,0				

Taloussarviokohtaan sisältyvät seuraavat määrärahat ja tulor-
viot alakohdittain:

	2007	2008	Ehdotus Förslag 2009	Taloussarvio Budget 2009	2010	2011
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
01 Kunnan tulovero - Kommunens inkomstskatt		1 500 000				
02 Osuus yhteisöveron tuotosta - Andel av intäkterna från samfundsskatten		357 113				
03 Kiinteistövero - Fastighetsskatt		108 000				
04 Koiravero - Hundskatt		900				

INVESTOINTIOSAN TAULUKKOMALLIT

8 INVESTOINTIOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 2008		2009	2009	2010 2011	
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		74 076				
Menot - Utgifter		392 481				
Netto -318		405				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-4,9				
Menot - Utgifter		23,0				

8 01 Kiinteä omaisuus - Fast egendom

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 2008		2009	2009	2010 2011	
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		73 000				
Menot - Utgifter		49 160				
Netto 23		840				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-5,8				
Menot - Utgifter		29,3				

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 2008 2009			2009	2010 2011	
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
52 Kiinteän omaisuuden myynti - Försäljning av fast egendom		53 000				
54 Kamppi-Töölönlahti-a lueen tonttien myynti - Försäljning av tomter i Kampen-Tölvö ken		20 000				
Menot - Utgifter						
01 Kiinteistöjen ostot ja lunastukset, Khn käytettäväksi - Köp och inlösen av fastigheter, till Stns disposition		2 000				
02 Esirakentaminen, täyttötöyt ja alueiden käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet, Khn käytettäväksi - Grundberedning, utfyllnadsarbeten och åtgärder i anslutning till ibruktage av områden, till Stns disposition		33 520				
Uutelan kanava - Nybondskanalen		0				
Arabianrannan esirakentaminen - Grundberedning i Arabiastranden		19 650				

RAHOITUSOSAN TAULUKKOMALLIT¹

RAHOITUSLASKELMA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007	2008	2009	2009	2010	2011
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta - Kassavirta i verksamheten						
Tulorahoitus - Inkomstfinansiering						
Vuosikate - Årsbidrag			5 287			
Satunnaiset erät - Extraordinära poster			74 076			
Tulorahoituksen korjauserät - Korrektivposter i inkomstfinansieringen			-92 464			
Investointien rahavirta - Kassavirta för Investeringarnas del						
Investointimenot - Investeringar -392			481			
<i>Ylitysoikeus - Överskridningsrätter</i>						
Rahoitusosuudet investointimenoihin - Finansieringsandelar i investeringsutgifter			876			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot - Försäljningsinkomster av tillgångar bland bestående aktiva			73 200			
Toiminnan ja investointien rahavirta - Verksamhetens och investeringarnas kassavirta			-331 506			
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del						
Antolainauksen muutokset - Förändringar i utlåningen						
Antolainasaamisten lisäykset - Ökningar i lånefordringar			-16 001			
Antolainasaamisten vähennykset - Minskningar i lånefordringar			45 917			
Lainakannan muutokset - Förändringar i lånen						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys - Ökning av långfristiga lån			59 942			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys - Minskning av långfristiga lån			-59 942			
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del			29 916			
Peruspääoman sijoitus liikennelaitoksen peruspääomaan - Placering av grundkapital i trafikverkets grundkapital			-29 767			
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta - Kapitalöverföring från Helsingfors Energis kapital			0			
Toimintapääoman muutos - Förändring i rörelsekapitalet			-331 357			

¹ Taulukoiden luvut ovat esimerkinomaisia

9 RAHOITUSOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 2008 2009			2009	2010 2011	
	1 000 €			1 000 €	1 000 €	
9 Rahoitusosa - Finansieringsdelen						
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto 19		284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 Pitkävaikutteinen rahoitus - Långfristig finansiering

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 2008 2009			2009	2010 2011	
	1 000 €			1 000 €	1 000 €	
901						
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto 19		284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 02 Muu antolainaus, Khn käytettäväksi - Övrig långgivning, till Stns disposition

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2007 2008 2009			2009	2010 2011	
	1 000 €			1 000 €	1 000 €	
90102						
Tulot - Inkomster		34 802				
Menot - Utgifter		14 918				
Netto 19		884				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-6,6				
Menot - Utgifter		0,0				

Taloussuunnitteluosasto sisältyy seuravaan lainamääräraha- ja lainanlyhennykset alakohdittain:

Budgetmomentet omfattar följande låneanslag och amorteringar undermomentvis:

	2007 2008 2009			Ehdotus Förslag	Taloussarvio Budget	Ts	
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	2009 1 000 €	2010 2011 1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster							
52			101				
	Vuokra-asuntotuottajien oman pääoman osuutta varten myönnettyjen lainojen lyhennykset - Amorteringar på lån för hyresbostadsproducenternas egen kapitalandel						
54			2 500				
	Muiden antolainojen lyhennykset - Amorteringar på övriga lån						
55			19 273				
	Helsingin Energian lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Energis lån						
56			7 325				
	Helsingin Veden lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Vattens lån						
57			1 880				
	Helsingin Sataman lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Hamns lån						
58			3 123				
	Liikennelaitoksen lainojen lyhennykset - Amorteringar på trafikverkets lån						
59			600				
	Sosiaalisen luotonuksen lainojen lyhennykset - Amorteringar på lån för social kreditgivning						
Menot - Utgifter							
01			4 204				
	Lainojen myöntäminen kouluille - Lån till skolor						
04			1 682				
	Sosiaaliin tarkoituksiin myönnettäviä lainoja varten - Lån för sociala ändamål						
05			40				
	Lainoja kaupunginorkesterin soittajille soitinhankintoja varten - Lån till stadsorkesterns musiker för anskaffning av instrument						
06			0				
	Laina Kiinteistö Oy Opetustalolle - Lån till Kiinteistö Oy Opetustalo						
20			0				
	Laina Helsinki-viikon säätiölle - Lån till Stiftelsen Helsingfors-veckan						
22			1 682				
	Sosiaalisen luotonuksen lainojen myöntämiseen, sosiaalilautakunnan käytettäväksi - Lån för social kreditgivning, till socialnämndens disposition						
25			0				
	Muut lainat - Övriga lån						

